Gün

İLİM, SAN'AT, POLİTİKA

Yıl: 2 Sayı 30 | 25 Kuruş | 14 Aralık 946

Her şey, milletin varlık ve refahına bağlıdır

Devletin gayesi, hükûmetler ve parlâmentolar kurup insanları idare etmek değil, vatandaşları korkudan, işsizlikten ve açlıktan azâde kılarak mesut etmektir.

Esat Âdil MÜSTECABÎ

Recep Peker hükûmeti bir taraftan harp sonu millî ekonomisini tanzim etmek, bir tarattan da, Türk Demokrasisini geliştiamek mes'uliyetini yüklenerek işe başladı.

Başvekil bu iki ağır mes'uliyetin şüphesiz ki hâla farkındadır. Hükûmetin ilk eseri olan 7 eylül kararlarının yürürlüğe girdiğindenberi geçim zorluğu durmadan artmaktadır. Bunu önleyici bir çok projelerin ileri sürülmesi de ispat ediyor ki, hükûmet yaptıgına aişmandır. Aldığı kararları değiştirmeğe lüzum hissetmektedir. Fakat «Hükûmet nüfuzu» nun zâfa düşmemesi için, milletin daha bir müddei bu sıkıntılara katlanması, Sayın Başvekilin yüksek hatırı için biraz daha dişini sıkması icabediyor.

Türk Milleti kahır ve meşakkat çekmeye, ülülemre saygı göstermeye alışıktır. "Sabır ile koruk helva olur„ onun atalar sözüdür. Etbette bir gün 7 eylül koruğu da tadına doyulmaz bir helva olacaktır!

Dost sözü acı olurmuş. Gerçi biz Recep Peker hükâmetinin vefalı bir dostu sayılmayız. Fakat şunu gerçek bir samimiyetle ilân ederiz ki arzumuz bu hükûmetin başarılar elde etmesinden ibarettir. Hûkûmet değişikliğini arzulamaktan ne çıkar? Mademki, Halkpartisi bir ekseriyet partisidir. Mademki, her yeni hükûmet yine onun malüm kadrosu içinden çıkacaktır. Şu halde, kabine değişmeleri, hayal sukutundan başka millete ne getirebilir?

Problemi akıllıca çözmek istiyorsak, ya Reced Peker hükûmetinin ciddî başarılar elde etmesi yolunda mümkün olan her şeyi yapmak ve onu desteklemek, yahut, C. H. partisine, devlet gemisini daha iyi yürütecek mahir kaptanlar ihsan etmesi için gece gündüz Allaha yalvarmak lâzımdır.

C. H. Partisinin bu memlekette oynadığı tarihi rolü, Millî Kurtuluş ve kalkınma dâvasına ettiği hizmetleri, Türk Cemiyetinin ileriye doğru geçirdiği gelişme ve değişme devrelerindeki yapıcı gayretlerini hatırlamamak, unutuvermek isteyenleri biz tasvip edemeyiz.

Fakat bu hareket tarzımız bizi, C. H. P. nin yeni demokratik ihtiyaçlara ayak uydurmadığı taktirde çökmeye mahkûm olduğunu ilân etmekten alıkoyamaz.

Cumhuriyet Halk Partisini bu inkirazdan kurtaracak tek vasıta, adalete, demokrasiye sayğı göstererek, halkın refahını ve saadetini gözetebilecek bir idare tesis etmesi ve bugünki hükûmeti o yolda başarılar elde edebilecek bir içtimaî basirete ulaştırmasıdır.

Tehdit, tazyik usullerinin bir kurtuluş vasıtası olmaktan ziyade halkın nefret duygularının sertleşmesine yaraya-

Devamı 2 incide

Sendikalar Federasyonu kuruldu

Türkiye işçi sendikaları federasyonu: Türk İşçilerinin kendi emek ve meslek haklarını kanun çeaçevesi içinde korunmasını sağlamak için bir çok sendikalar kurdukları ve bu meslek birlikleri etrafında taplandıkları malumdur.

Haber aldığımıza göre, Türkiye Tekel işçileri sendikasının teşebbüsiyle «Türkiye İşçi Sendikaları federasyonu» adı altında yeni bir teşkilât kurulmustur. Bu Federasyona şimdiki halde, bağlanmış olan sendikalar şunlardır: Türkiye Tekel işcileri, Türkiye deniz işcileri, Türkiye Basın ve Basın makinistleri, Türkiye Mensucat işcileri ve Türkiye Demir ve çelik sanayii işcileri sendikaları. Federasyon kurucularını tebrik eder, federasyona başarılar dileriz.

Meclis kanunun fevkinde midir? İstanbul milletvekili Abdurrahman Münip, hiç bir kanunî sebebe dayanmayan bir kararla milletvekilliğinden iskat edildi,

Biz bu hukukî inceliği kavrayamadık. Komisyonun «Milletvekilliğine mani bir hali yoktur» demesine rağmen bir parlâmento ekseriyetiyle, milletin seçtiği bir vekilin kapu dışarı edilebilmesi işidilmemiş bir hadisedir.

Anayâsanın fevkinde böyle bir "örf„ tesisine meclisin selâkiyetli olup olmadığını bütün Hukuk bilginlerimiz, bilhassa «Hukuku esasiye» mutahassıslarımız araştırmalı ve münakaşa etmelidirler.

Çünkü bu "örf„ ekseriyet partilerinin elinde muhaliflere karşı kullanabilecekleri en müessir bir silâh olabilir.

Yüzde 156,5 gümrük zammı. Türk parasının yeni esaslara göre ayarlanmış olmasının tepkileri arasında gümrük resimleri tarifesinin %156.5 nisbetinde yükselmesi hadisesi herkesi heyecana düşürmüştür.

9 aralıkta tatbikine girişilen bu zamlı tarıfenin ithal mallarından ancak lüks ihtiyacı karşılayan ve benzeri memleketimizde imal olunan maddelerle ilgili olduğunu her nekadar Gümrük Bakanı ileri sürmüş ise de bu zamların halkın umumî geçim zorluğuun biraz daha arttırmayacağını sanmak, ticaret psikolojisinden tecahül etmek olur. Muhtelif vilâyetlerden alınan piyasa haberleri, daha şimdiden bu zamların şiddetli tepkiler uyandırdığının sapasağlam delilleridir. Bize öyle geliyorki, hayat pahaliliği gemi azıya almış azgın bir koşu beygirine benmektedir. Onu yola getirmek gerektir.

Millî Egitim Şûrası: Halkın sadece bir gazete havadisi olarak okuyup öğrendiği bazı hareketler ve hadiseler vardır. İşte Millî Eğitim Şurasının Ankarada toplanışı da bunlardan biridir. İcra kuvvetlerine karşı maddî bir baskı vasıtasına malik olmayan, sadece dileklerde bulunmaktan ibaret kalan bu gibi kalan bu gibi ilmî hareketleri umumi efkâra maletmenin yollarını aranmalıdır.

Okul idareci ve öğretmenlerinden başka bu gibi şuralara parti ve diğer ilgil teşkilât ve halk mümessilleri de iştirâk ettirtilmeli, ilim ile hayat arasındaki münasebetler daha yakından gözden geçirilmelidir.

Millî iktisat ve tasarrf haftası; Âdet yerini bulsun diye hemen yirmi yıldır sürüp giden bu görenek artık büsbütün tesirini kaybetmiş gibidir.

Günlük geçimi düşünmekten başka elinden bir şey gelmeyen milyonlarca halkın sıfır altına düşmüş olan iştira kudreti karşısında onu bir taraftan tasarrufa, diğer taraftan bol bol yerli mallar istihlâkine teşvik etmek şaşırtıcı bir olay, belki de bir alay kılığına girmiştir.

Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti adını değiştirerek «Hayatı ucuzlatma Cemiyeti„ adını taşısa, halkı gerçekten sevindirmiş olur.

Matbuat hürriyeti ve İzmir faciası: Kanunlar, insan saadetini ve cemiyetin huzurunu kolayıcı ve artırıcı maksatlarla yapılır ve tatbik olunur. Matbuat kanununun da gayesinin şüphesiz ki bu olması icad eder.

Fakat bu kanuna göre bir yazı yalnız yazanı değil, gazete veya derginin sahibi, neşriyat müdürünü de ayni zamanda mesul etmektedir.

Herkes hatırlar ki, İzmirde bu yüzden büyük bir aile faciası oldu. İzmir gazetesinin sahibi olan hamile bir ka-

Devamı 2 de

HAYAT NEYE BUKADAR UCUZ!

Âdiloğlu

Memleketin bugünkü geçim şartları içinde yoksul halk kütlelerinin karşılaştıkları zorluklar bana daima sürrealist bir ressamın tablcsunu hatırlatır. Büyük bir ormanda yolonu şaşırmış bir yolcuyu tasvir eden bu tabloda vahşetle korkunun mücadelesi en keskin hatlariyle tesbit edilmiştir. Biçare yolcunun halka, halka boğazına dolanan bir cellât ipinin ilmeğiyle boğuşması, durmadan azgınlaşan gecenin canavar gölgeleri, fırtına çığlıklarıyla yüklü vahşeti... ve korkunun, şaşkın, takattan kesilmiş, fakat scn nefeslerini veren her mahlûkun gösterdiği çılgın mücadelesi..

Bu karma karışık, renk, renk boya dalgalariyle ressamın bize anlatmıya çalıştığı hikâyenin yanında, hakikî hayat hikâyelerinin hiç bir sanatkâr yardımına muhtaç olmıyan çırıl çıplak dehşeti, herhalde çok daha düşündürücü ve çok daha korkunçtur.

Hayat korsanlığı yapmakta olan kara yüzlü çetelerin himmetiyle hakikatte, hayat o derece ucuzlamıştır ki, kirli paçavralar gibi sokak köşelerihin, izbe duvar diplerinin sefil birer mevzuu olmuştur.

Emtia fiyatları yükselip, geçim şartları öküz kanı gibi pıhtılaştıkça, hayat o derece ucuzlamakfadır ki, oh beş yaşındaki bir genç kızın ırzı, Beyoğlu kaldırımlarında iki kilo et. fiyatına, yoksul mahalle çocuklarının canı ise Karacaahmet pazarında iki arşın murabbaı kara toprak tutarına alınıp satılmaktadır!

Bu «hayat enflâsyonu» na iktisatçılarımız aoaba ne buyuruyorlar?

Not: Bu yazı 1944-1945 de, harp ekonomisinin hüküm sürdüğü bir zamanda yazılmıştı. Aradan bunca zaman geçtiği halde hayat pahalılığının ilmeği boğazımızı daha şidddetle sıkmakta devam ediyor.

Halkın bu günkü ıztırabını anlatmak için yukarıkı yazıdan daha iyisin yazamazdım.

İç Sahifelerde:

- Matbuat tenkitleri
- Parti ve Sendika hareketleri
- Dünyanın gidişi
- Dünya yiyecek vaziyeti
- İngilterede doğum ve çocuk bakımı
- Diyalektik materyalizm
- Türkiye işçi sendikaları
- Küçük Ansiklopedi
- İnkilâpcı münevver: Anatol France
- Köy ve köylü
- Yunanistan Millî mukavemet hareketi
- Kadın ve zafer
- Memleket portreleri
- Hayattan röportaj
- Kültür hareketleri
- Rakamlar - gerçekler
- Hikmet kırıntıları
- Şiirler

?

Uzun yıllardanberi bu memlekette Vatan, Millet ve Hamiyet duyguları C. H. P mensuplarının monopolü olarak kadı. Her ileri fikir güdeni kötü propogandalarile kirletmek istediler.

İktidar hırsı, onların gözlerini bürümüştü. Bir çoğu koltuk altında gizli bir haç taşıdığı halde, durmadan herkese iftira ve töhmet savurdular.

Hele son hâdiseler karşısında şu meşhur sözü nasıl tekrarlamayalım:

Dahl eden dinimize bari müslüman olsa!

HAFTA İÇİNDE BASIN

Haftanın siyasi karakterini belirtmiye çalışalım. Yazılar tomar tomar önümde serilmiş duruyor. Bunları tasnif etmek kolay olamakla beraber yorucu bir iş.. Sekiz on başmuharririn ve 5-10 fıkracının yazılarını ve diğer memleket gazetelerinin kasaba ve şehir çapındaki neşriyatını dikkatle okuyup neticeler çıkarmak, ve bu neticelerden okuyucuları faydalandırmaya çalışmak, herhalde akıntıya kürek çekmek sayılmaz.

Açalım haftanın şu karakaplı dosyasını.. Bakalım neler var:

KIZILLAR VE KIZIL DERGİLER:

Umumiyetle halkın, bilhassa köylünün pek sevdiği bu renkten şu Hüseyin Cahit hoşlanmaz, anlamıyorum! işin garibi gazetelerinin başlığı kızıl olduğu halde..

İran şahı İsmail Safevinin askerleri kızıl takke giydikleri için kendilerine (Kızılbaş) denmişti. Osmanlı propagandacıları bu işi okadar istismar ettiler ki, kızılbaşlık halkın aras nda, dinsizlik imansızlık, ahlâksızlık mefhumlarile müteradif olarak kaldı.

Hüseyin Cahit ve onun çömezleri de, nerede bir ileri fikir, nerede bir hakikat. Duyarlarsa hemen orada kıpkızıl bir alev vehmedip âalemi telâşa veriyorlar: Yangın var! Tehlike var!

Zavallı Ahmet Haşim, sen ki;

«Kızıl şafakları seyret ki, akşam olmakta!»

Der ve sanat yapardın. Gel de gör şimdikileri.. Evet. sözü mecrasına sokalım da, şu bizim bembeyaz ihtiyar bakirenin manastır dualarını dinleyelim.

Ankara ve İstanbulun mahut demir kuşaklı basın pehlivanları gine peşrev tutmaya, davul, zurna çaldırmaya başladılar. Bu peşrev ve zurna gürültüleri manaitır dualarile karışınca şöyle bir fasıl meydana geliyor:

«Yine her yeri kızıllar sardı.. Harıl, harıl kızıl dergileri çıkıyor.. Türkiye kızıllaşıyor, kızıllaşıyor Ey Ümmeti Muhammet yetişin, vatan, millet elden gidiyor..»

Fakat ey Ümmeti Muhammet, elden ne din, ne vatan, ne millet gidiyor. Giden sadece, Hâseyin Cahit beyin ve onun çömezlerinin akıl ve izanlarından ibarettir!

Çünkü; onlar anlıyorlar ki, artık bundan böyle halka maval okuyup, keye bakmanın modası geçmek üzeredir.

Onların kızıl dedikleri insanlar ve dergiler hak görüp, hakikat söylüyorlar ve halka kıymetten başka bir şey düşünmüyorlar. İşte, sayın üstatları çıldırtan da budur.

KÖKÜ DIŞARDALIK;

Yine Demokrasi havasını bozmak, bulanık ve sisli bir hava yaratıp keyfine göre avlamak isteyan bizim mahut reaksiyonerlere göre «Her gerçeğin, her gerek konuşanın mutlaka kökü dışardadır. Otuz yıl içinde, otuz renk değiştirenlerin hepsinin kökü ise milletin bağrındadır. Bu gün sahibi oldukları şöret, servet ve nüfuz işte bu köklerle sömrüle, sömrüle meydana gelmiştir. Bu cihet cümlenin malûmudur.

Eğer bizi de sömürgelerine dâvet ediyorlarsa, bu bizim elimizden gelmez. Çünkü, biz milletimizi sömüremeyiz. Ona olan gerçek sevgimiz ve bağlılığımız buna manidir.

Basın ve kürsü sahiplerine sadece şunu söylemek isteriz.

«Sizler gibi çok hacıların çıktı haçı zîri begaldr».

PARLÂMENTO ANAYASA İHTİLAFI: Bu hafta, uygun ve aykırı bütün gazeteleri meşgul eden en mühim hâdise iki millet vekilinin seçim mazbatalarının red edilişi olmuştur.

Hemen her başmuharrir bu konu üzerinde düşüncesini açıkladı. Bize göre bunun en iyi tahlilini Cumhuriyet baş yazarı Nadir Nadi yaptı.

Son Saat meclisin bir "örf„ tesis etmek üzere olduğundan duyduğu endişeyi gizlemedi. Şüphesiz ki, suyun akarına ve hâdiselerin uyarına giderek meseleyi küçümseyenler de çıktı.

Biz fikri kasıtanemizce, bir parlemento ve anayasa ihtilâfıdır. Ve bazılarına göre ise, meclis anayasamızdan üstün olduğunu iddia ve isbat ermişti. Halbuki, mesele bir hukukçu gözüyle şöyle görünüyor:

Meclisin hiçbir kararı anayasaya aykırı olamaz. Parlemento böyle bir şey yapmak isterse, önce anayasayı tâdile mecburdur. Bunun için de bir takım kanunî şartlar ve üçte iki çoğunluk gerektir.

Madem ki, Anayasa, milletvekili olmanın şartlarını tadat ve tahdit etmiştir. Şu halde, bu şartların dışında kalan her hangi bir hususî sebebe dayanıp karar vermek, ya Anayasayı tâdil veya ona muhalefet tazammum eder.

B. M. Meclisinin ise her iki manâda da parlâmanter bir iddiası olacağını sanmıyoruz.

Şu halde, bu hâdisedeki her türlü hukukî mesuliyetin doğrudan doğruya Meclis «Teşkilâtı Esasiye» encümenine ait olması icabetmektedir.

Çünkü, Anayasa hükmünün ruhen ve lâfzan masuniyetini gözetmek millet ve meclis nâmına bu encümene verilmiş bir vazifedir.

Bu, bir Hukuku esasiye hadisesidir. Bunu ilmî şekilde münakaşa etmek her kesin vazifesidir. Matbuat sütunlarında bu meselenin tedkikinin B. M. M. n'n yüksek ve millî şerefine her hangi bir hürmetsizlik teşkil etmiyeceği aşikârdır.

Çünkü dediğimiz gibi bir hadiseyi bir dedikodu meselesi yapmak bunun ilmî ehemmiyetini hiçe saymaktır ve bu aleme karşı çok ayıp bir şeydir.

***

DÜNYANIN AÇLIK DURUMU

Yeni açlık senesi harbe iştirâk etmiş olan Avrupa ve Asya'yı dehşete düşürmektedir.

Açlığa harpta mağlup olan sahalar, Ren kıyılarından, Çanakkale sahillerine kadar, olan bölgeler değil, Çin ve Hindistan da dahildir.

Doğrusunu söylemek lâzım gelirse bu sene geçen seneye nazaran açlık biraz olsun kuvvetini kaybetmiştir.

Fakat önümüzdeki ilk baharda milyonlarca insan yiyeceğinden daha fazlasını bulduğu halde milyonlarca insan da yiyecek bulamıyacaktır. Acaba bu fakirliğe sebep nedir?

Bir İngiliz papas Alimi Maltüs'ün geniş surette yayınladığı nazariyesine göre halk kütleleri Fakirliğinin önüne geçilmesi imkânsız bir akibet olduğunu, zira dünya nufusunun sur'atle artması yüzünden yer yüzünde daha fazla yiyecek temini mümkün olmadığıdır, ilim böyle küstahca ve gülünç bir nazariyeyi çoktan tekzip etmiştir.

Ziraat ilmi ve nazariyesi şunu isbat etmiştir ki, dünya yiyecek madde istihsalatı umumun mes'uliyetli alâkası şartiyle, dünya nufusunun iki hatta üç mislini beslemeğe yeter vaziyettedir.

Açlığın hakiki sebeplerini doğuran, köy iktisadiyatının tekemmülüne engel olan şartlarda da aramak lâzımdır.

Netekim muayyen zamanlarda iktisadi krizler, harplar, muazzam yiyecek maddelerin mahvolmasına sebep olan, açlık dehşetinin hakiki köküdür.

Hülâsa, Avrupa'yı saran bu günkü açlık dehşeti, tersine müzmin bir şekil almış bulunan Hindistan ve Çin Amerika bölgeleri içinde bulunduğumuz yüz yıl zarfında, fakirliğe düçar olan ayrı ayrı bölgede açlık ve fakirliğe uğrayan Birinci Dünya harbından sonra beynelmilel irticaın kara kuvvetleri ile el birliği yapan Alman Emperyalizmi eşkiya sürüleri tarafından hazırlanmıştır.

Harp, Avrupa karasında bütün stokları yutmuş köy iktisadiyatı muazzam kayıplara uğramış, istihsâl kuvvetleri tahrip edilmiş muazzam işçi kuvveti işe yaramaz bir hale gelmiş milyonlarca hayvan başı tükenmiş bu kayıplara ev eşyası, yakacaklar da dahil olursa açlık dehşetinin sebepleri anlaşılmış olur.

Bundan mada münbit toprak parçaları uzunluğuna tahkimata ayrılmış tayyare meydanları ve mayın tarlaları haline getirilmiştir.

Avrupa kapitalist memleketlerinde ekin yani ekmeklik hububat harpten evvel 60 milyon ton iken 1944 senesinde 46 milyon ton, 1945 yılında 31 milyon ton yani harpten evvelki rakkamların hemen yarısını teşkil etmektedir. Şunu da zikretmek lâzımdır ki 1945-1946 senelerindeki iklim şartları buğday yetiştirmeğe hiç de elverişli değildi. Bir çok bölgelerde kuraklık ekinin mühim bir kısmını mahvetti,

Mamafi harp neticesi olarak toprak zayıflamamış olsaydı, köy istihsalâtına lâzım gelen malzemeye ihtiyaç hissediimemiş olsaydı, ve her şeyden evvel işçi emeğinin azlığı hissedilmemiş bulunsa idi, muazzam hayvan kayıbı olmasaydı, toprak harpten evvelki vaziyette işlenmiş olsaydı, elbetteki kuraklığın, buğday ekimine bu kadar zararı dokunmazdı.

Fakat açlığa fakirliğe sebep yukarda saydığımız vaziyetler kâfi değildir. Daha mühim ve daha ehemmiyetli sebepler vardır.

«Avrupa karasında müthiş çarpışmalar yüzünden tahribat olmuştur. Kuraklık yüzünden mahsul yeter derecede olmamıştır. Bu yüzden açlığın önüne geçilememiştir», demek doğru bir sebep teşkil etmez. Asıl sebebi dünya yüzündeki yiyecek maddeleri müsavi surette taksim edilmemiş olması teşkil etmiştir. İşte asıl muasır dünyamızda bu mümkün olmıyor.

Bir de nazarlarımızı başka tarafa çevirelim. Harp yüzünden açlık felâketine uğramak şöyle dursun zenginliklerini bir kat daha arttırmış olan Amerika Birleşik Cumhuriyetlerine,

Amerikanın on seneye yakın bir zamandan beri buğday ekini siyasetini yürüten arazi mükâfatı tertip etmektedir. Bu suretle piyasadaki yiyecek fiatlarını tabii olarak yüksek talebe arz etmeyişi, temin etmektir. Bu yüzden Amerika çiftlik sahipleri hükümetten her hektar toprak başına muayyen bir tazminat almaktadır. Bu tazminat mühim bir yekun tutmaktadır. Hükümet buğday ekilecek araziyi ya hayvan otlamasına yarar mahsul yetiştirmesine yahud da tamamile mer'a haline getirilmesi siyasetini uygun bulmaktadır.

Az ekme mükâfatı siyaseti usulünnü Amerika Kanada haprleri yüzünden Avrupa'da açlık doğuracağını daha evvelden görmesi icabederdi.

Amerika ve Kanada hükümetleri dünyanın başka taraflarında milyonlarca aç halkı yedirmek için kendi çiftçilerine daha fazla buğday ekmelerini teklif etmedi. Bilakis hububat ekim sahasını daraltmasına çalıştı.

Her şey milletin varlık ve refahına bağlıdır

Başmakaleden devam

cağını, C. H. P. Devlet adamlarının herkesten daha iyi takdir ettiklerine inanmak lâzımdır. Çünki son hâdiselerin onlar için tarthi birer ders ve ibret teşkil etmiş olmaması imkânsızdır.

Memleketimizin geçirmekte olduğu malî ve iktisadî buhranı bugünkü devlet adamlarının küçümsemiyeceklerini ve tevile kalkışmıyacaklarını sanıyoruz. Çüukü bunun aksini tasavvur etmek onların millet ve yurt sevgisinden gerçekten mahrum olduklarsnı kabul etmek olur. Onları, bindikleri dalı kesecek kadar gaflet uykusuua dalmış sananların mubalaga ve haksızlık ettiklerine şüphe yoktur.

Harp sonrasının millî ekonomisi ve henüz pek taze ve pek toy olan Demokrasimizin gelişmesi meseleleri karşısında C. H. partisi ile hükûmetin şu büyük hakikatı gözden irak tutmamasını kendi öz menfaatlerine de uygun görmekteyiz. Herşey, milletin varlık ve topyekûn refahına bağlıdır. Halkpartisinin de milletten gayri bir varliğı, milletten ayrı bir refah hakkı olamaz. Devletin de gayesi, hükûmetler ve parlâmentolar kurup insanları sadece idare etmek değil,, vatandaşları korkudan, işsizlikten ve açlıktan azâde kılarak mesut etmektir.

Bunu böyle düşünmeyen, bu uğurda çalışmayan bir hükûmetin dostu olmak bizim elimizden gelmez. Bu, ancak riyakârların, menfaatperestlerin hüneridir.

Matbuat hürriyeti

(Birinci sayfadan devam)

dın bir makale yüzünden mahkûm oldu, ve çocuğunu hapishanede doğurdu. Kocası teessüründen kendini öldürdü. Şimdi de karısının çıldırdığını haber aldık.

Bu dram bu kadarla kalmıyor. Geride henüz süt emen bir yavru ile bir küçük çocuk daha var. Bunlar fikir uğruna ölen bir babanın ve çıldıran bir ananın öksüzleridir.

Kanunlar yalnız mesul etmemeli, bir azda mesuliyet taşımalıdır.

Üç Diktatör altında

Romanyadaki 'Sosyalist Groza kabinesinde Adliye Bakanı ve Romanyadaki işçi hareketinin en mühim şeflerinden biri olan Patrascanu'nun 1941 yılında hapishanede yazdığı bu eser Romanyada faşist politikasının başladığı 1938 yılından 1944 yılına kadar geçen zaman zarfında bu memleketin siyasî, iktisadî ve içtimaî vaziyetini gayet iyi anlatan mühim bir kitaptır. Önce kıral Carol, sonra demir muhafızlar, daha sonra da Hitler idaresi altında Romanyanın yedi yıl nasıl bir tedhiş politikasile idare edildiğini anlamak isteyen herkes için bu eser bir vesikalar mecmuası değeri taşımaktadır.

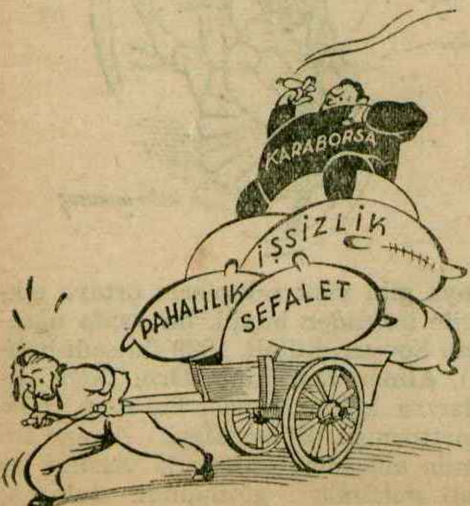
Fransaya ihanet edenler

Fransız hariciyesinin kulislerini gayet iyi tanıyan bir gazeteci, André Cimone Fransanın 1930 - 1940 yılları arasındaki onbir yıllık politika hayatını bütün vesikalarile açığa vuruyor, ve Fransanın faşizmin kucağına kendini atması için Radikal Sosyalistlerin, Sosyalistlerin, Petain ve hempalarının, Fransız malî sermayesiyle işbirliği ederek nasıl çalıştıklarını, İspanya meselesinde çevrilen dolapları, Hitler kaşısında Fransız küçük burjuva politikasının nasıl iflâs ettiğini, ve bu iflâsta beşinci kolun Fransadaki faaliyetlerini ve bütün bu bozguncu ve halk menfaatlarını baltalayan mücadeleler karşısında komünizmin nasıl cesaretle döğüştüğünü küçük, lâkin özlü plan bu kitapta bütün vesikalarile okuyacaksınız. Bu mühim eseri gelecek sayılarımızda tefrika etmek tasavvurundayız.

BÖYLE ÖLÜYORLAR

Ağızlarında yarım kalıyor nağraları,
Son ahları çıkamıyor gırtlaklarından
Taş kesilen vücutları
Tok bir sesle
Kaldırımlara düşüyor,
İnce bir kan sızıntısı
Lekeliyor taşları.
Dostları çiğniyerek cesetlerini
Aşıyor üzerlerinden,
Ve açık gözleri arkalarından
Gülerek uğurluyor.

Orhan Müstecâbi

Çektiklerimiz

AMERİKA İŞÇİ GREVLERİ

İşçinin haklarını koruma yolunda biricik silâhı olan grevin Türkiyede uzun yıllardanberi yasak edilmiş olbuğunu burada açıklamaya -belki bilmeyenler vardır diye- lüzum görüyoruz.

Herkes bilirki, grev kapitalist ekonomi nizamının zaruri bir neticesidir. Emek ile sermaye arasındaki mücadelede emek kendini ancak bu silâhla büsbütün helâk olmaktan kurtarabilir,

Birleşik Amerikada ortalama altmış bir milyonlnk bir işçi kütlesi vardır. Bunun yine ortalama olarak iki milyonu işsizdir. Amerikadaki grevlerin başlıca sebebi hayat pahalılığı nisbetleri üzerinde hükûmetle işçi sendikaları arasındaki anlaşmazlıktır. Sendikalar işçi gündeliklerinin hayat pahalılığı artış nisbetini takip etmesi lâzımgeldiğini haklı olarak ileri sürmektedirler.

Son aylarda Amerikada fiatlar yüzde 25 arttığı halde gündelikler bu nisbette arttırılmamışdır.

Yarım milyona yakın manen işçisinin son grevi Amerikada 3300 madenî işlemez bir hale getirmiştir.

YUNANİSTAN HADİSELERİ VE MAKEDONYA Fransanın kurtuluşunu koFransız mukavemet hareketinin mensuplarının her biri bugün birer millî kahraman sayılmaktadır. Halbuki Yunan millî mukavemet mensupları için hadiseler tamamile menfi neticeler doğurmuştur. Krala ve kral taraftarlarına karşı ayaklanan bu dünkü antifaşist ve millî mukavemet kahramanları bu gün bütün sağ cenah gazeteleri tarafından birer asi hattâ birer eşkiya gibi tanıtılmak istenmektedir.

Nasıl ki, on binlerce Bosna Hersek müslümanını boğazlamış ve sonunda Almanlarla iş birliği ettiği meydana çıkarılarak ölüme mahkum edilmiş olan general Mihailoviç de bir vakitler balkanların en şerefli ve Yugoslavyanın en büyük millî kahramanı gibi tanıtılmıştı.

Şüphesiz ki, her gazete, her ajans hadiseleri kendi temayülüne göre vasıflandırır. Biz komşu devlet Yunan milletini daima huzur ve saadet içinde görmek isteriz. Fakat okuyucularımıza, şunu hatırlatırız ki, Ferit paşa matbuatı millî kurtuluş kahramanı Atatürkü bir asi, bir "Bağî" gibi tanıtmaya çalışırken bazan hakperest Avrupa gazeteleri hadiseleri bu gün bizim gördüğümüz gibi görüyorlar, ve millî ideal uğruna döğüşenlere hiç olmazsa saygı gösteriyorlardı!

Yunanistandaki ihtilâl hareketlerinin takip ettiği siyasî hedefin birincisi kırallığı bertaraf etmek, ikincisi de Yunanistanın bu günkü balkan siyasî ve içtimaî nizamının dışında kalmasını önlemektir.

Makedonya meselesi ise, bir Yunan meselesi olmaktan ziyade müşterek bir balkan meselesidir. Bize öyle geliyor ki, balkanlarda kurulmuş olan federatif ve demokratik içtimaî nizam er geç Yunanistana da hakim olacaktır.

İRANDAKİ HUZURSUZLUK aralıkta yapılacak seçimlerin geri bırakılması azerbeycan kuvvetlerile İran kuvvetlerinin yeni bir savaşa girişmesi, Sovyetler Birliğinin bu askerî hareketlere girişmemesi için İrana tavsiyede bulunması, bilmukavele bu müdahalenin İran tarafından güvenlik konseyi nezdinde bir şikâyet konusu haline getirilmesi son haftanın dikkati çeken başlıca hadiselerindendir.

İran milleti, tamamile demokratik ve federatif bir memleket haline gelmedikçe ve emperyalizmin istismar oyuncağı olmaktan kurtulmadıkça bu huzursuzluğun sürüp gideceği muhakkaktır.

ALMANYAYLA BARIŞ

İtalya ve Balkan memleketleri barış muahedeleri sona erdirilip imzaya bırakıldıktan sonra dörtler konferansı Almanya ile barış meselesini ele almış bulunmaktadır. Avrupa siyasî nizamının yarınkı karakterini ayarlayacak olan bu müzakerelerin nerede ve ne zaman başlayacağı henüz tesbit edilmemiştir. Nazi felâketinden kurtulmuş olan Alman milletinin bundan böyle gerçek demokrasi yolundan ayrılmayacak içtimaî ve siyasî şartlara kavuşturulması bu müzakerelerin neticesine bağlıdır.

SİLÂHSIZLANMAĞA DOĞRU

Her harp sonu, felâketlerin sebep olduğu bir uyanma ve kendine gelme hareketi başlar. Milletler, bütün kabahati öldürücü silâhlara yüklerler ve onu ya azaltmak veya büsbütün yok etmek arzusuna kapılırlar. Birinci dünya harbinden ikinci dünya harbine kadar sürüp gitmiş fakat daima gizli gizli silâhlanma ile neticelenmiş olan bu müzakereler bugün tekrar başlamış bulunuyor.

Milletler genel kurulunun siyasî bürosu silâhların azaltılması hakkındaki Sovyetler Birliği delegesinin teklifini incelemeğe başlamıştır. Müşterek emniyeti silâhsızlanma da gören Molotof şu teklifleri ileri sürmüştür: 1) genel kurul silâhların azaltılması lüzumunu kabul etmelidir; 2) önce atom bombası meselesi ele alınmalıdır; 3) teftiş kurulu ve kontrol sistemi güvenlik konseyi tarafından tatbik edilmelidir.

Şimdiki halde, üç büyük devlet arasında silâhsızlanmanın lüzumu üzerinde tam bir görüş birliği vardır denilebilir. Asıl mühim olan bunun bir yasaya bağlanma ve bu yasa hükümlerinin iatbik edilebilmesidir.

Eski milletler cemiyetinin silâhsızlanma komisyonları harıl harıl çalışırken, Almanya, İtalya ve Japonyanın da harıl harıl silâhlanmakla meşkul olduğunu daima hatırlamak gerektir.

STALİNİN HASTALIĞI Bütün dünya matbuatını meşgul eden bu haberi türlü tefsirlere yol açtı. İkiyüz milyonluk sosyalist bir milletin başında bulunan bir şahsa ait her hangi bir haberin bütün dünyada yankılar uyandırması şüphesiz ki, şaşılacak bir şey değildir. Stalinin hastalığı haberinden müteessir olanlar kadar sevinenlerin de büyük bir yekûn tuttuğuna şüphe yoktur.

Lenin'den sonra Sovyetler aleminin bu en büyük devlet adamını alelâde bir diktatör yerine koyanların S. S. C. B. nin idare sistemi hakkında hiç bir bilgiye sahip olmadıklarını da bu vesile ile açıklamak faydalı olur. Çünkü Sovyetler birliği 86 kişilik bir hükumet, 650 azalık sovyetler birliği şûrasile 631 azalık S. S. C. B. hükûmetleri şûrasından müteşekkil yüksek Sovyet şûrası ve ayrıca 14 kişilik Polit büro ve yine 15 kişilik bir Urgbüro tarafından idare olunmaktadır. ayrıca 16 cumhuriyetin kendi devlet reisleri ve şûraları vardır.

Holivot televizyonun inkişafına mani olmak için her yıl 300.000 milyon dolar harcıyor

Fransız âlimleri tarafından keşfedilen televizyon, on beş yıldanberi bir türlü inkişaf edemiyor. Sebebi de şu: 1929 yılında sesli filmin ortaya çıkmasile yeni sinema âletleri yapan bir takım Amerikan, İngiliz ve Fransız fabrikalarile, Hollywood'daki sinema kumpanyalarının iflâsından korkuluyor. Bu sebeple sinema âmilleri, beyaz perdenin bütün büyük sanatkârlarını televizyon müesseselerile mukavele yapmaktan menettiler. Beri taraftan Hollywood'un film kralları, televizyon müesseselerinin inkişafına mani olmak üzere. bu müesselere yılda 300.000 milyon dolar diş kirası veriyor.

Yalnız yedi Zenci oy verebilmiş

Birleşik Amerika Devletlerinde Louisiane hükûmetinin Yeni Orléans şehrinde demokrat partinin ilk seçimleri yapılmıştır. Buralarda zenciler tramvaylarda, otobüslerde beyazlara ayrılan yerlere oturamaz, beyazların devam ettikleri lokantalara, kahvelere, çeşmelere, mezarlıklara gidemezler. Yeni Orléans şehri halkının üçte biri zencidir. 947 seçmenin kayıtlı olduğu bir seçim sandığına ancak 7 zenci rey atabilmiştir. Zencilerin reylerini kullanmalarına mâni olmak için her türlü hileye, dalavereye, kâfi gelmezse tazyika baş vurulmuştur. Seçim kontrol komisyonunun başında bulunan zat, zencilerin bu küstahlığına öfkelenerek: «Otuz altı yıldır bu kontrol komisyonunda çalışırım, ilk defadır ki zencilerin sandığa rey attıklarını görüyorum, olmadık bir rezalet bu!» diye bağırmış, bu zencileri döğmeğe kalkışmıştır.

İki Harabe

İLİM ve HAYAT

Diyalektik Materyalizm

1

Diyalektik materyalizm Marksçıların dünyayı görüş tarzıdır. Ona diyalektik materyalizm denilir, çünkü, onun, tabiatın hadiselerine yanaşma tarzı, tabiatın hadiselerini araştırma ve öğrenme metodu, bu hâdiseleri kavrayış metodu diyalektiktir. Tabiatın hadiselerini tefsir ve izah tarzı, tabiatın hadiselerini kavrama ve anlama tarzı ve keza nazariyesi materyalist'dir. Tarihî materyalizm, diyalektik materyalizm prensiplerinin içtimaî hayatın tetkikinetemşil edilmesi ve diyaliktik materyalizm prensiplerinin cemiyet hayatının hadiselerine, cemiyetin tetkikine, cemiyet tarihinin tetkikine tatbik edilmesidemektir.

Mark ve Engels, kendilerinin diyalektik metotlarını karekterize ederken Hegel'i yani diyalektiğin esas hatlarını formüle etmiş olan bu filozofu gösterirler. Fakat bu, Marks ve Engelsin diyalektiği Hegel'in diyalektiğinin aynı dır denilemez. Hakikat halde, Marks ve Engels, Hegel'in diyalektiğinin yalnız, rasyonel çekirdeğini alarak onun Hegel'ci idealist kabuğunu bir yana atmış ve zamanımıza uygun ilmi bir şekle sokmak için bu diyalektiği daha ilerleterek yükseltmişlerdir.

Marks şöyle der: «Benim diyaliktik metodum, esas ve temeli itibarile Hegel'inkinden farklı olmakla kalmıyor, onun bütün bütün zıddıdır. Hegel'e göre Fikir (idée) ismi altında müstakil bir suje bile tahvil ettiği düşünme prosesi, bu prosenin zahirî tezahürü teşkil eden şeniyetin haliki, yaratıcısıdır. Bana göre, tam tersine, fikrî olan her şey insanın kafasına konularak orada yeniden yuğrulmuş maddi bir şeyden başka bir şey değildir. (Karl Marks, kapital cilt 1 Almanca ikinci basımına son söz) Marks ve Engels materyalizmlerini karekterize ederken, materyalizmin haklarını yeniden tesis ve iade etmiş olan filezof Föyerbah'ı gösterirler. Fakat bu, Marks ve Engels'in materyalizmi Föyerbah'ınkinin aynıdır demek değildir. Hakikatte Marks ve Engels, Föyerbah'ın materyalizminden esas çekirdeği alarak bunu inkişaf ettirmiş, bunu materyalizmin ilmî ve felsefî nazariyesi haline vardırmış ve bunun idealist ve dinî ahlâkî kabuklarını bir yana atmışlardır. Malûmdur ki, Föyerbah esas itibarile materyalist olduğu halde materyalizm ismine isyan eder. Engels bir çok defalar beyan etmiştir ki, "Föyerbah, dayandığı materyalist temele rağmen, eski idealist bukağılardan henüz kurtulmuş değildir, ve "ahlâkiyat ve din felsefesine dokunulur dokunulmaz kendisinin hakiki idealizmi hemen meydana çıkar.,, (Karl Marks ve Fredrik Engels cilt XIV sahife 652-654)

DİYALEKTİK: Yunanca muhavere ve münakaşa yapmak manasına gelen "diyalogo,, kelimesinden doğmuştur. Kadim zamanlarda diyalektik diye söylendiği vakit, hasmın muhakeme ve düşüncesindeki tezadları bulmak ve bu tezadları yenip aşmak suretiyle hakikati elde etmek mahareti murat edilirdi. Kadim zamanlarda bazı filozoflar, düşünüşteki tezatları bulup açığa çıkarmağı ve birbirine zıt fikirlerin çarpışmasını hakikati bulmak için en iyi vasıta sayıyorlardı. Daha sonraları tabiatın hadiselerine teşmil edilmiş olan bu diyalektik düşünüş tarzı, diyalektik bir surette tabiatı kavramak metoduna inkilâbetti. Ve bu metod tabiatın hadiselerine sonsuz ve biteviye hareket eder ve değişir hadiseler olarak bakar. Tabiatın inkişafını ise, tabiattaki tezatların inkişafı neticesi olarak, tabiattaki birbirine zıt kuvvetlerin karşılıklı tesirlerinin neticesi olarak kabul eder.

Kendi esas ve temelinde diyalektik, metafiziğin taban tabana zıddıdır.

1 — Marksist diyalektik metodu ayırd eden esas vasıflar şunlardır:

a) Metafiziğin aksine olarak diyalektik, tabiata, birbirinden ayrı, birbirinden tecrit edilmiş ve birbirine tâbi olmıyan eşyaların, hadiselerin tesadüfi bir menbaı olarak değil, eşyaların, hadiselerin organik bir surette birbirlerine bağlı olduğu, birbirlerine tâbi bulunduğu ve birbirinin şartı olduğu bir bütün olarak bakar.

Bunun için diyaliktik metod, tabiattaki hadiseler tecrit edilmiş bir şekilde ve onları saran münasebetlerin dışında ele alındığı takdirde tabiatta hiç bir hadisenin anlaşılamıyacağı fikrindedir. Çünkü tabiatın herhangi bir sahasındaki herhangi bir hadiseye, etrafını saran şartların dışında ve bunlardan ayrı bir vaziyette bakılacak olursa hadise manasız bir şey haline getirilir ve bunun tam tersine olarak herhangi bir hadise kuşatılmış bulunduğu hadiselere kendisini çözülmez bir surette bağlayan münasebetler içinde, etrafındaki hadiselere kendisini bağlamakta olan şartlar içinde ele alınırsa bu hadise anlaşılabilir ve açıklanabilir.

b) Metafizikin aksine olarak, diyalektik, tabiata bir huzur ve hareketsizlik, durgunluk ve değişmezlik hali olarak değil, her an bir şeylerin doğduğu ve inkişaf ettiği, bir şeylerin yıkılıp çöktüğü ve ömürlerini yaşayıp geçtiği bir hal, yani ardı arası kesilmeyen hareket ve değişmeler, durmadan yenilenmeler ve inkişaflar hali olarak bakar.

Bunun için, diyaliktik mefod, hadiselerin yalnız onların karşılıklı münasebetleri ve birbirini şartlandırmaları noktasından değil, kendilerinin hareketleri, değişmeleri, inkişafları, doğmaları ve sönerek ortadan kaybolmaları noktasından da ele alınıp bakılmasını talep eder.

Diyalektik metod için herşeyden evel mühim olanlar, halihazırda sağlam görünen fakat artık ölmeğe başlamış olan şeyler değil, halihazırda sağlam görünmüyorsa dahi meydana gelmekte ve inkişaf etmekte olanlardır. Çünkü diyalektik metod için önüne geçilemeyen şey, yalnız doğan ve inkişaf halinde olanlardır.

Engels şöyledir: "Tabiat, en ufacık parçalarından tut da en büyük cisimlerine varıncaya kadar bir kum tanesinden al da güneşe varıncaya kadar ve bir Protistten (ilk canlı hücre) tut da insana varıncaya kadar hepsi ezelî ve ebedî bir meydana gelme ve mahvolma halinde, ardı arası kesilmeyen bir akış, durmadan devam eden bir hareket ve değişme halindedir. Bunun için diyalektik, şeylerive bunların zihindeki akislerini, bunları dakat aralarındaki karşılıklı

— Devamı var —

Türkiye Sosyalist Partisi genel sekreterile bir mülâkat:

İşçi sınıfının birleşmesi zarureti - Türk sendikacılığının gelişme şartları - sendikalara karşı bozguncu hareketler - işçi sınıfının ana partisi - teşkilâtlanma hürriyeti ve hükûmetin yeni tasarısı - iş kanunu demokratik bir kanunmudur ?

Mülâkatı yapan Aziz: NESİN — **Haftalık SES gazetesinden**

Türkiye Sosyalist Partisinin Genel Sekreteri Avukat Esat Adil müstecabinin İşçi Sendikaları üzerinde düşüncelerini öğrenmek istedik muharririmizin sorduğu sualleri ve Esat Adilin cevaplarını neşrediyoruz.

S — Memleketimize en uygun İşçi Teşkilanma sistemi hangisidir ?

C — Türk işçi sınıfı demokrasimizin gelişmesinden faydalanarak emeklik haklarını koruma yolunda birleşmek zorundadır. İşçinin birleşmesi demek muayyen bir istihsal veya işletme şubesine bağlı bütün işçilerin kendi aralarında haklarını korumak, medenî salâhiyetleri kullanmak maksadile bir meslek birliği meydana getirmesi demektir.

Bütün dünyada olduğu gibi, bizde bu meslek birliklerinin sendika adını taşıması gayet tabiî görülmelidir. Cemiyetler kanununun siyasî ve gayri siyasi bütün teşekküller için (Dernek) tabirini kullanması sadece bir ıstılah meselesidir. Nitekim kanunun adı da Dernekler değil, cemiyetler kanunudur:

Diğer taraftan şu ciheti de iyice bilmek lâzımdır ki, kanuni teşekküllerin ismi üzerinde hiç bir hükmü ihtiva etmez. Kanun siyasî derneklerden bahseder. Halbuki siyasî teşekküllerin hiç birisi dernek adını taşımaz. Kanun da ise parti kelimesi yoktur.

S — Türkiyede Sendikaların gelişmesi ne gibi şartlara bağlıdır ?

C — Ben, Sendikaların gelişmesini iki esaslı şarta bağlı görmekteyim; Bunlardan biri Sendikalaşma, metodunun işçiyi paralayıcı ve dağıtıcı degil birleştirici olmasıdır. Bu sebeble ben, Sendikaların Türkiye çapında kurulmasına, bir istihsal veya işletme şubesine bağlı bütün işçilerin bir tek Sendika etrafında toplanmasına taraftarım, Bu suretle Türkiyede Sendikaların sayısı 20 yi geçmemiş olur. Sendika kendi Brânşında vilâyet veya fabrika şubeleri açmak suretle teşkilâtını genişletir. Türkiye çapındaki Sendikaların kendi aralarında bir federasyon kurmak suretile birleşmeleri de işçi ve meslek tesanüdü bakımından zaruridir. Bahsettiğim metodla kurulmuş bugün Türkiyede altı büyük Sendika mevcuttur. Bunların kendi aralarında derhal bir fedarasyon meydana getirmeleri çok iyi olur. Vilâyet çapında kurulmuş olan diğer Sendikaların da her biri kendi büyük Sendikasına bağlanmak suretiyle fedarasyona girmiş olurlar.

Sendikaların gelişmesinin ikinci şartı, muhtelif siyasî ve içtimaî temayülleri olan bugünkü Türk işçisinin Sendikalar içinde toplanmasını kolaylaştırmak için Sendikaların tamamile gayri siyasî bir hüviyet taşımalarıdır.

Şimdilik hiç bir işçi, Sendikası içinde siyaset yapmamalıdır. Ferd olarak istediği partiye girmekte serbest olan işçi siyasî faaliyetini Sendikasında degil partisinde göstermelidir.

S — Sizce işçi teşkilatlanmasını zorlaştıran engeller ve bozgunculuklar varmıdır ?

C — Şu ciheti hatırlatmak isterimki, demokrasimiz gibi. işçi teşekküllerimizde henüz genç ve toydur, İşçilerimiz arasındatam bir sınıf şuuruna ermiş olanlar oldukça azdır. Bu işçilerin bir çoğu Sendikaların faydalarını ve lüzumunu tamamiyle kavramış değildirler. Bu sebeble Sendikaların birdenbire gelişmemesini çok tabii karşılamak gerektir.

Diğer taraftan, uzun yıllar ferd olarak yaşamış olan işçi teşkilat terbiyesi almadığı için kolayca korkutulmakta ve aldatılmaktadır.

Bugün Türkiyede işçi sınıfı ile köylü ve küçük halk tabakalarına dayanan partimizden başka ikinci derecede bir iki parti daha vardırki, bunlar büyük burjuva partileriyle henüz boy ölçüşecek durumda değildirler. Bu sebeple büyük burjuva partileri işçi sınıfını dağıtmak, parçalamak, hatta mevcudiyetlerini inkâr etmek yoluna gitmektedirler. Ortaya sürdükleri çeşitli isimler taşıyan işçi teşkilleri bu maksatla hizmet eden birer vasıtadan başka bir şeğildir.

Diğer taraftan işçi sınıfının demopratik gelişmesini ve kalkınmasını zorlaştıran bazı takikatlar yapıldığını haber alıyoruz. İşçi sınıfının ana partisi olan Türkiye Sosyalist partisi bu gibi tazyikleri ferd ve teşkilâtlanma hürrîyetine karşı bir kundakçılık, haksız ve yersiz bir müdahale saymaktadır.

S — Hükümetin hazırladıgı yeni tasarı hakkındak düşüncelerinizi açıklarmısınız ?

C - Bu tasarının sanıldığı gibi işçi hukukunu teşkilâtlanma hürriyetini daha da daraltacağını sanmıyorum. Çünkü bu hukuk ve hürriyet zaten lüzumu kadar daraltılmıştır. Tasarının cemiyetler kanununa aykırı ve anti demokratik bazı hükümleri vardırki, bunların Büyük Millet Meçlisi tarafından reddedileceğini umuyorum.

S - Bugünkü İş Kanunu hakkında ne düşünüyorsunuz ?

C - Çok şey düşünüyorum. Ben memleketimiz için lâzım olan İş Kanunu üzerindeki fikir mücadelesine 1934 yılında Balıkesirde çıkardığım SAVAŞ gazetesindeki neşriyatımla başlamıştım O günden bugüne kadar memleket umduğum bir iş kanununa kavuşamadi. Size yalnız şunu söyleyeyim ki, grevi yasak eden bir kanun demokratik kanun sayılamaz.

Yunanistanın Millî kurtuluş savaşı

Yunanistandaki vatandaş harbinin hakiki sebepleri

Yazan
Şerif Hulusi

İngiliz ve Amerikan menfaatlerine ayak uydurmuş ajansların haberlerini neşreden Anadolu ajansile, bu havadisleri şerh eden Radyo gazetesinden, ve bunların peşine bir güruh halinde takılarak hep bir ağızdan yaygarayı basan muhalif ve muvafık Türk gazetelerinden Yunan faciasını doğru olarak öğrenmek mümkün değildir. Emperyalizm boyundruğundan kurtulmak için bundan yirmi yedi yıl önce Türk milleti de bir Kurtuluş Savaşına atıldığı zaman Osmanlı İmparatorluğunun resmî ajansı İngiliz menfatlerine ayak uydurarak, peşine takılan birkaç Türk gazetesile beraber yine bugünkü Babıâli caddesinde "Anadoludaki Millî Kurtuluş Hareketleri" için "Âsiler, millî birlik düşmanları, Padişah ve Halifeye karşı isyankâr olanlar" yaygaralarını basmak, Türk milletine Amerikan mandasını kabul etmek, İngiliz Dominyonu haline gelmek tavsiyesinde bulunmuştu. Osmanlı İmparatorluğunun dejenere Damad Ferid Hükûmetini, ve yaygaracılarını mazur görürdük, çünkü o yere milletin iradesile gelmemişlerdi. Lâkin, aralarında Türk Millî Kurtuluş hareketine katılmış, halk kütlelerinin başına geçmiş, ve halkın hürriyet için nasıl büyük bir iştiyakla döğüştüğünü gözlerile görmüş olanlar da bulunan ve bugün hâlen İstiklâl Harbini başarmış olmakla övünen Halk Partisinin kurduğu bir hükûmetle matbuatının, bir kurtuluş mücadelesi yapan komşu halk hakkındaki "âsi, isyankâr, hunhar çeteciler" sözlerini, politika icabı söylenmiş bile olsa, affedemeyiz.

Yunanistanda bir kurtuluş savaşı haline gelen dahilî harbin sebepleri nedir? Halk niçin hükûmete, hükûmet kuvvetlerine ve hükûmeti destekliyen İngiliz işgal ordusuna karşı amansız bir mücadeleye girişmiştir?

Hâdiseleri iyi anlıyabilmek için, İkinci Cihan Harbi sıralarında İngiliz politikasile, Kahiredeki Yunan hükûmetinin entrikalarını yakından takip edelim.

Önce İngiliz politikası. İngiltere İkinci Cihan Harbinde üçüz bir politika takip etmiştir. İngiltere XX nci asrın başından itibaren, Amerika ve Al-

manya gibi yeni rakiplerin ortaya çıkmasile iktisaden büyük bir zaafa uğramıştı. Sovyet ihtilâli, 1929 iktisadî buhranı, Alman faşizminin Orta Doğu pazarlarına hâkim olması bu zaafı daha da arttırmıştı. Binaenaleyh Alman faşizmile mücadele esnasında yarınki iktisadî imkânları gözönünde tutarak, Almanyanın kaybedeceği pazarlara konmak, mağlûp milletlerin ordularından Almanyaya karşı savaşacak yetmiş iki milletten mürekkep bir İngiliz ordusu kurmak ve İngiliz zayiatını asgariye indirmek, İkinci Cihan Savaşında büyük bir kuvvet olduğu anlaşılan Rusyanın epeyce kuvvetten düşmesini sağlamak için Batıda açılacak cepheleri mümkün olduğu kadar geciktirmek. İngiltere bütün politika hesaplarında aldandı. Harb bittiği zaman İngiltere Rusyadan daha fazla yıpranmış bir vaziyette idi, hattâ İngiliz İmparatorluğu ayakta duramıyacak bir hale geldi, ve kendisini Amerikanın kucağına atmak zorunda kaldı. Londrada kör gibi beslediği tacsız kırallardan ve faşist liderlerden, Almanyanın kaybettiği Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Yugoslavya, Romanya. Bulgaristan, Arnavutluk, ilâh. gibi pazarları ele geçirmek hususunda faydalanamadı. Ancak İtalya ile Almanyanın bir kısmını ele geçirebildi, Akdeniz hâkimiyeti - ki bugün o hâkimiyeti de Amerika ile paylaşmak zorundadır. - ve Hindistan yolunu emniyette bulundurmak için Yunanistanın mutlaka İngilterenin avucu içinde bulunması şarttı. İşte Yunan faciası, İngilterenin bu başka milletlerin esareti bahasına temin edilen emniyetinden doğmuş emsalsiz felâketlerden biridir.

İkinci Cihan Harbinin başlangıcında Yunanistan İtalyanın hücumuna maruz kalmıştı. Yunan milletini büyük bir cesaretle ve bütün dünyayı hayran eden bir kahramanlıkla faşist saldırgana karşı topraklarını karış karış müdafaa eder görüyoruz. Almanya, Sovyet Rusyaya karşı girişeceği büyük savaş için sağ kanadını emniyet altına almak maksadile Yunanistanı kısa bir zamanda işgal edince, memleketin faşist zümresi derhal istilâci ile iş birliği yaptı Yunanistanda istilâcıya karşı mücadele etmek üzere tamamen halk içinden beliren mukavemet hareketi, küçük çeteci grupları halinde hemen bu istilânın arifesinde meydana çıktı. Halkçı, liberal, sosyalist ve komünist partiler tarafından teşkilâtlandırılan bu hareketin en büyük iki grubunu EAM le ELAS teşkil etmekte idi. Albay Zervas tarafından idare edilen EDES grubu ise, istilâ arifesinde Kahireye sığınan Yunan hükûmeti tarafından resmen tanındığı ve her türlü maddî yardımı gördüğu halde, EAM'la ELAS hemen hiç yardım görmüyor, çete muharebelerini kendi imkânlarile ve güçlükle devam ettirebiliyordu. Önce Çuderas, sonra da Papaandreu tarafından Kahirede kurulan ve aslında reaksiyoner temayüllü Yunan hükûmeti, Almanya yenilip de memleket kurtulduğu zaman kurulacak hükûmette geniş halk kütlelerini temsil ve halk kütlelerini mücadele saflarında toplamış olan EAM'la ELAS ın iktidarı ele almalarından, ve memlekette bilhassa Çörçil hükûmeti tarafından telkin edilmiş, hattâ o zamanki İngiliz dış işleri bakanı Eden Kahiredeki Yunan hükûmetinin politikasını idareyi aşağı yukarı üzerine almıştı. Eden'in Kahireyi sık sık ziyareti, Avam kamarasında Yunan politikasının inkişafı hakkında verdiği türlü beyanatlar bunun apaçık bir delilidir. İşte, bu sebeple, yani İngiliz menfaatlerinin sevkiledir ki, Kahiredeki Yunan hükûmeti Yunanistanın millî mukavemet guruplarından reaksiyoner temayülleri ve harbden evvelki şüpheli hareketleri bakımından EDES'i ve bu grubu idare eden Albay Zerves'i destekledi. Gerek Lübnan kongresinde, ve gerekse bu kongrede kabul edilen beyananmeye göre hükûmet teşkilinde EAM ve ELAS temsilcilerinin kabineye girmelerine mâni olmak için önce Çuderes, sonra da Papaandreu hükûmeti, İngiliz hükûmetile işbirliği ederek türlü türlü oyunlara, dalaverelere, şantajlara baş vurdu, millî birlik hükûmeti kurulması hususunda her türlü mukavemeti gösterdi, bu iki grubu halk nazarında kötülemek için her türlü iftiraya baş vurdu, ve faşist saldırganlara karşı

Devamı 7 de

YAZAN: ESAT ADİL MÜSTECABI

İÇ POLİTİKA NIN BÜYÜK Meseleleri

TÜRKİYEDE KÖY VE KÖYLÜ MESELESİ

Türk köylüsünün içtimai durumu

I

Köy ve köylü meselesine giriş

1 — İç politikada köy, ve köylünün yeri:

A — Türkiyede köy. İstihsal ve istihlâk bakımından Millî ekonomi bünyesinin gövdesini teşkil eder.

Köylü ise, yüzde yüz toprağa bağlı vatandaş demektir. Türkiyede toprağa bağlı vatandaşlar yalnız köylülerden ibaret değildir. Şehir ve kasabalarda da büyük bir halk kitlesi yarı köylü sıfatını taşır. Bu bakımdan onların iktisadî ve içtimî durumlarını da köy meselelerinin çevresi içinde tetkik etmek icap eder.

B — Türkiyede köylü ve yarı köylü halinde onbeş milyona yakın insan yaşamaktadır. Nüfusumuzun takriben % 81 i yalnız köylülerden ibarettir. Faal nüfusumuzun % 82 sini toprak istihsalâtı ile uğraşanlar teşkil etmektedir ki, Sovyetler birliği müstesna hemen hiç bir memlekette toprağa bağlı nüfus nisbeti bu derece yüksek değildir.

C — Ekili ve dikili toprak genişliğinin azlığına, istihsaldeki teknik ve randıman geriliğine rağmen hususî ticaret yoluyla olan ticaretimizin hemen % 73-75 ini toprak ve hayvan mahsulleri teşkil etmektedir.

Biz, içtimaî ve iktisadî rolü bakımından toprağı ve toprağa bağlı insanları Türkiye iç politikasının temel taşı olarak kabul ediyoruz. Köy ve köylü problemini de haiz olduğu bu ehemmiyetle tetkike çalışacağız.

2. Psikoloji ve tarihçe:

A — Bir kısım halk kütlelerinin uzun bir tarih boyunca toprağa bağlı olarak yaşamaları ve köylü sıfatını muhafaza etmeleri her türlü siyasî, içtimaî gelişme ve değişmelere rağmen köy sınırları lçinde yüzlerce yıl barınmış olmaları basit tesadüflerin neticeleri değildir.

Haricî baskılara dayanacak kadar kuvvetli görenek ve gelenekler köy kültüründeki değişmezlikler birer amil olarak ele alınabilirse de asıl sebep millî ekonomi bünyesinin derin ve esaslı değişmelere uğramamış olmasındadır.

Şehirlerin hayat cazibesi artdıkca, köy ekonomisi şehir ekonomisinin baskısı altında dayanamaz hale geldikce, şehir kültürü köylü üzerinde tesisini arttırdıkça köylü sıfatını değiştiren insanların sayısı çoğalır.

Yoksul köylü maden ve sanayi bölgelerine akın etmeğe başlar. Zengin köylü daha cazip olan şehirlere göç eder ve iktisadî meşguliyetini değiştirir. Bütün bu hareketler en çok köy mahrutunun zirvesindekilerle en alt kaidesini teşkil edenler arasında göze çarpar.

Şehirlerin doğması, büyümesi hep bu iktisadî ve içtimaî psikolojinin köy ve köylüler üzerindeki tesirlerinin neticesidir.

Memleketimizde toprak bugünkü yoksul ve geri durumunu muhafaza ettikçe, köylerin teknik ve kültür geriliği köylü nufusu ile toprak genişliği arasındaki tezatlar bertaraf edilmedikçe, şehir cazibesinin tesiri altında bulunan köylülerin şehirlere akını devam edip gidecektir. Şehirler ise iktisadî organizasyonu bakımından bu nüfus toplanmasını muayyen bir refah seviyesi içinde kadrolaştırmayacağından şehirlerdeki maddî sefalet daha fazla artacaktır.

B — Türkiyede uzun asırlar köy ve köylü tarihinde büyük siyasî değişmeler olmamıştır. Osmanlı İmparatorluğunun kapı kullarıyla idare edildiği devirlerinde halk kitleleri kendilerini istismar eden siyasî ve askerî şeflerinin temayüllerine göre harekete mecbur kalırlardı. Her ayaklanmada kendileri için mukadder olan daima kaybetmek kaidesi asla değişmezdi.

Sipahi ve Yeniçeri münafereti, Toprak zadegânı ile Saray arasındaki mücadelelerin hesapları daima köylülerin sırtında görülürdü. Hiç bir sosyal ve ekonomik metodu olmayan basit görüşlü müverrihlerle, hadiseleri kuyruğundan tetkik eden bir çok modern mütefekkirlerin bu hareketlerden çıkardıkları neticeler yekdigerinden fark edilmiyecek kadar şaşkıncadır.

Hakikat şudur ki, uzun asırlar bir çok sathî inkilâplara rağmen köylü kitlelerinin nasibi kültür, refah, sağlık ve adalet unsurlarından mahrum sefil bir hayattan ibaret kalmıştır. Onları kurtaracak olan ancak Cumhuriyet rejiminin cevheri olan hakiki demokrasidir.

C — İslâm hukukuna aynen bağlı kalmış olan Osmanlı imperatorluğunda toprağın altı ve üstü teorikman Devlete ve onu mutlak olarak temsil eden Padişah otoritesine aitti. Köylü ancak toprağın menfeatlerine tasarruf edebilirdi. Bu sebeble toprak üzerindeki hükümranlık, otoritenin Yüksek hukuk kaidelerindendi. Fakat bu hükümranlık kollektif bir ekonomi zihniyetini değil, toprağa bağlı kölelik zihniyetini temsil etmekte idi. Orta çağ toprak hukuk sistemi pek az değişikle Osmanlı İmperatorluğunda uzun zaman hükmünü yürüttü. Parçalanmış küçük toprakları işleten köylüler beş guruba ayrılmışlardı:

1 — Doğrudan doğruya Devlet hazinesine ait topraklar üzerinde çalışan ırgatcı köylüler.

2 — Askeri şeflerinin yani tımar sahiplerinin hukuki otoritesine bağlı erazi işleten köylüler.

3 — Şehzade, vezir ve beylerin tasarrufundaki eraziyi işleten köylüler.

4 — Vakıf erazi işleten köylüler.

5 — Kale muhafızlarının hükmü altındaki yurtluk, ocaklık adlarını taşıyan arazi işleten köylüler.

İşte o devirlerde köylüler bu beş çeşit toprak efendisinin kölesi idi. Köylü elde ettiği toprak hasılâtından has, zeamet, vakıf, yurtluk, ocaklık adlarını taşıyan ve toprağın efendileri olan Vali, Kumandan, Memur, Asker, Sipahi ve Kale muhafızlarına vergiler verirdi.

Toprağa bağlı bu halk kitlesinin zamanla vaziyetlerinde husule gelen hukuki değişmeler neticesi toprak mülkiyeti elden ele geçerek bugünkü vaziyeti almış bulunuyor. Bu hukukî tasarruf değişmeleri köylü sınıfını bir takım iktisadî guruplara ayırmış ve bu suretle büyük toprak sahipleri, büyük toprak sermayedarları, orta halli köylü, fakir köylü, yoksul ve yarı emekci köylü gurupları teşekkül etmiştir.

Tarih boyunca devam eden ve şekil değiştiren fakat köylerin içtimai, iktisadî ve kültürel bünyesinde esaslı bir değişiklik yapmaksızın köylü durumunu daima olduğu gibi muhafaza etmiş olan bu sistem her Memlekette olduğu gibi bizde de geri ve istismarcı bir karekter taşımaktadır.

İçtimai ve iktisadî durumu bakımından Türk köylüsünü tarif etmek icap ederse bir Macar, bir Amerikan, veya bir Fransız köylüsü için de doğru olan şöyle bir tarif yapabiliriz:

Büyük arazi sahiplerinin, tefecilerin köy ve kasaba bezirgânlarının geniş mikyasta istismarına maruz bulunan hususi mülkiyete bağlı, tekniği geri, küçük müstahsiller gurubu.

II

Nüfus ve toprak bakımından gruplaşma

1 — Nüfus

A — 1935 İstatistiklerine göre Türkiyede 34876 köy vardı. Fakat 1942 de köy sayısı 43486 ya yükseldi. Bu miktarın 34465 inde muhtarlık teşkilâtı

Devamı 8 de

İnkılâpçı Münevver

ANATOLE FRANCE

İnsan olduklarını idrâkten âciz olan zayıf ruhlu burjuva münevverlerini çileden çıkaran münevver

Bütün dünya burjuva muhitlerinde olduğu gibi bizde de, Anatol Frans'ı büyük bir romancı, büyük bir nâsir ve ender olarak ta büyük bir mütefekkir olarak tanımağa çalışırlar. Biz bunları inkâr etmeyiz; fakat bunlara ilâve edilecek bir cebhesini de ortaya koymakla, bîmisil münekkitlerimiz tarafından iblisane bir hareketle tavsif edileceğimize eminiz. Hakikatler gözlerimize batar, kulaklarımızı tahriş ederken bigâne kalmak insanoğluna yakışır hallerden değildir. Bunun için A. Frans'ı her cephesile öğrenmek ve onu seviyorsak, sırf edebiyatçı olduğu için değil, bir idealist, bir dâva adamı olduğu için de sevmenin zaruretine inanıyoruz.

A. Frans, içinde yaşadığı mütefessih muhitin rezilетleri ile, arzu ettiği cemiyetin faziletlerini uzlaştırmak istedikçe kederlenmiş, hiçbir şey yapamamanın verdiği sıkıntı ve ıztırapla, ister istemez bedbinliğe sürüklenmiştir. Hemen hemen her eserinde müşahede edilen o san'atkârane istihzanın sebebi de budur.

Gençliğinde uğraştığı nazım, tarihî ve felsefî bilgisini ifadeye kifayet etmediği için gittikçe nesre teveccüh etti ve Allah tanımayan felsefesi ile, insan olduklarını idrâkten bile âciz olan zayıf ruhlu burjuva münevverlerini çileden çıkardı. Fakat, henüz yirmiyedi yaşında ken neşrettiği «Silvestr Bonar'ın Cürmü» adlı romanı, burjuva hissiyatına uygundu. Kendi kubuğuna çekilmiş bir kitabiyat alimi, bir antika meraklısı olan roman kahramanı Bonar, bir papazın yazmış olduğu "Müzehhep Efsane„ adlı bir antika kitap için türlü maceralara atılır, sonra da Jan ismindeki rüştünü bile isbat etmemiş olan bir küçük kıza aşık olur. V.s.. Roman burjuvazinin çok takdirine mazhar olmuştu ki, A. Frans'ın, bundan sonra talii yaver gitti; sonradan karısı olan bir sevgili kazandı; edebî mahfillerle sıkı bir alâka peyda etti. Arka arkaya verdiği eserlerle şöhretini yaparak 1896 yılında elliiki yaşında iken, «Ölmezler» arasına karışmak üzere Rişliyö akademisine kabul edildi. Anatol Frans, artık tam bir burjuva idi; yapacağı şey, edebiyat heveskârlarının medhü senasını diliyerek tefahur etmek, hayatının sonlarında rahat, sakin ve âsude bir hayat yaşayarak, kadife koltuğunda, kuştüyü yastığında ölümü beklemekti.

Fakat, burjuvaziyi daima mutazarrır edecek olan bir sürpriz, onun hakiki mahiyetini tebarüz ettirmekte gecikmedi. Kitapçı olan babasının sayesinde edindiği geniş burjuva kültürü, onu bütün ömrü boyunca müteessir etmesine rağmen, zaman zaman kafasında çakan hakikat şimşekleri A. Frans'ı, insanî vazifelerini yapmağa sevk ve icbar etmiştir. Haksızlıkların son derecede burjuvazinin korkunç ve ölmeğe âmâde çehresini ayan ettiği bir sırada, Dreyfüs hadisesinde, evvelce aristokrat hissiyatına mağlup olarak «domuz huylu» diye tavsif ettiği Emil Zola'ya iltihak ederek, yüksek zümrenin en şerefli (?) akade misinde, sosyalist olduğunu ilândan, işçi toplantılarına iştiraktan ve irtica edebiyatının ana kanunu olan "san'at san'at içindir„ kanununu inkardan çekinmedi.

Yahudi bir Fransız subayı olan Dreyfüs, almanlar hesabına casuslukla itham edilerek; divanı harpçe mahkûm edilmişti. Buna mukabil hakiki suçlu Esterhazy serbestçe dolaşıyordu. Para aşığı aristokrasi ve onun iftiralarına inananlar yahudi aleytarlığını körükliyerek Dreyfüs'ün tecziyesini makul buluyorlar, hakikat ve adalet aşıkı olanlar da, Zola, Jores, Frans, kuvvetli olmasalar bile, irticaın müdafiliğini yapan aristokrasi ve burjuvazi ile mücadeleden çekinmiyorlardı. Gayretleri, geç olmasına rağmen semeresiz kalmadı; Dreyfüs beraat etti; fakat onun cesur avukatı Jores, bir müddet sonra öldürtüldü ve şu hazin ve hazin olduğu kadar da tiksindirici neticeye bakın ki, katile suç isnat edilmedi. Haksızlığın bu kadarına tahammül edemiyen ve 1908 de "Pengoen adaları„ adlı hicviyesini neşrettikten sonra birinci cihan harbinde, gönüllü olarak vatan müdafaasına koşan A. Frans, radikallerle birleşerek, bu adaletsizliği şiddetle protesto etti.

Lâkin bütün bunlara rağmen o, kafasında yer eden kültür artıklarından kurtulamıyordu. İhtilâlci yaratılışı ve keskin zekâsı bu bayat kültürün harabisinde tenakuzlara düşüyor, bir taraftan irticaın aleti olmaktan kendini kurtarır ve proletaryanın zaferine inanmaktan hali kalmazken, bir taraftan da, «Allahlar susamışlardı», «Meleklerin isyanı» v.s gibi romanlarile bedbinliğin felsefesini yapıyordu.

Fakat bu hal zail oluyor, bir zaman geliyordu ki, o, bütün varlığı ile davasına inanıyor ve inandığını anlatıyordu: Mademki "çalışma şekillerinin» (yani istihsal münasebetlerinin) «daima değişmekte olduğunu, esarete köleliğin, köleliğe gündelikçiliğin halef olduğu» nu biliyoruz şu halde "sermayedarlık rejimi„nin "kollektivizme müncer olacağı„ na inanmak zaruridir. Sınıfsız cemiyette harp afeti bulunmadığını bilen A. Frans maziye, yani yazılı tarihten evvelki devirlere bakarak "harbin, sosyal hayatın esaslı bir şartı olmadığını zannettirecek deliller„ görüyor. Ve mademki, "işçilerin birliği, dünyanın sulhu olacaktır„ öyle ise. "bütün insanlığı birleştirmeğe başlayan rabıtalar„ proletarya sınıfının teşekkülü ve inkişafını hazırlayan rabıtalardır. "İhtilâtların, mübadelelerin daima artmakta olan çokluğu, bütün hükûmet merkezlerindeki malî pazarlar ve kötü çarelerle nafile yere istiklâlleri temin edilmeğe çabalanan ticarî pazarlar (yani müstemlekeler) arasındaki mecburi tesanüt, milletler arasında sosyalistliğin süratle artması, bütün kıtalardaki kavimlerin er geç birleşmesini intaç edecektir.„

Demékki, Marks'ın "bütün ülkelerin proleterleri birleşiniz!„ diye haykırışı onun da kulaklarında çınlamıştı. Kapitalist tezatlarının son haddine yaklaştığı bir sırada, A. Frans'ın, bu sesin ulviyetine inanmaması için hiç bir sebep yoktu. Hiç bir milletin efendiliğini kabul etmeyen, ırk üstünlüğü denen saçmayı reddeden adam zaten başka türlü düşünemezdi.

Kapitalizmin en son merhalesi olan emperyalist devrin "müstemleke politikası„ onun için "barbarlığın en son şekli„ dir. Medeniyetin bu barbarlığa alet edilmesi ise, insanlığın yüz karasıdır. Bu vahşete bir son vermek için, "işçi sınıfının kâfi derecede tensik„ edilmiş olması ve proletaryanın kendi kuvvetine inanmış olması lâzımdır. Bundan sonra yapılacak bir inkılâpçı hareketle «kapitalist sosyetesi, kollektivizm sosyetesine» tahavvül edebilir ve bu devir sasyetesi «asrî sosyete, ferdî fasarrufun tamamen ilgasına müstenittir.»

Sosyetenin tekâmülünü böyle ileri bir görüşle mütalâa edebilen A. Frans bir zaman gelip te Sovyetlerin müdafaası zaruretini duymuşsa, veya işçileri üçüncü Enternasyonale girmeğe teşvik etmişse hiç şaşmamalıdır.

Bir yazımızda (Gün, sayı: 20), dediğimiz gibi, "bizim kültürümüz, ne mücerret ve metafizik ne de değişmez bir kalıptır; bizim kültürümüz ictimaî ve politik mücadelenin, inkılâpçı hareketin edebî bir ifadesidir. Hayatının sonlarında A. Frans bu kültüre inanmış ve ona hizmet etmiş olduğundan, bizzarure «san'at san'at içindir» palavrasının müdafiiliğini yapan dünya burjuvazisi tarafından genç kültürünün bu cephesi unutulmak isten miştir.

Biz soruyoruz:

— Ey münekkit geçinen, tozlu kütüphane raflarının gayretkeş fareleri. Bilmezlikten geldiğiniz hakikatlar şahlanıyor. Kendinizden sandığınız burjuva A. Frans, proletarya kavgasının bayraktarı oluyor. Buna ne buyurursunuz?

F. HİKMET

İNGİLTEREDE DOĞUM VE ÇOCUK BAKIM SERVİSLERİ

Bir milletin bekası anneler ve çocuklara gösterilen ihtimama tabidir. Geçen 100 yılın son 25 senesi zarfında İngilterede doğum bakım servislerinin tesisine çok ehemmiyet verilmişti.

Evvelâ, Türkiyede tanınmış bir ismi zikrediyorum. Florence Nightingale'i hepiniz tanırsınız. Üsküdarı ziyaretimi pek iyi hatırlıyorum. Florence Nightingale'in insaniyet uğrundaki işinin başladığı eski hastanenin bulunduğu yere bakınca onun İstanbulda başlamış ve şimdi dünyanın her tarafına yayılmış olan ilham verici çalışması neticesi hasta tedavisinde vücuda gelen müthiş gelişmeleri düşünmekten kendimi alamadım.

Hastalığın önüne geçmenin onu tedavi etmek kadar önemli olduğunu idrak eden Florence Nightingale bir hastabakıcı sıfatıyla yalnız bir rehber olmamış, aynı zamanda ilerisini gören bir kâhin olmuştur. Onun fikri üzerine 1892 senesinde ilk defa olarak annelik bilgisi öğretilmeğe başlanmıştır. Evlerinde annelerı ziyaretle onlara kendi ve çocuklarının, bilhassa, yeni doğan yavrularının sıhhatlerine dair öğüt vermeleri için Sağlık memurlarının istihdam etmelerine İngilterede bazı makamları iknaa muvaffak olan keza Nightingale olmuştur.

Şimdi mevcut olan Devlet idaresindeki bir sisteme göre. çocuk doğurması yaklaşan her bir kadının evine gidilerek kendisine ve çocuğuna nasıl bakıcağı hakkında öğüt verilir. Savaş dolayısıyla Sağlık memurlarının azlığı yüzünden grup halinde öğretim tertip edilmiştir. Ankara'da Etimesut'ta ve İstanbul'da Edirnekapı'daki Sağlık merkezlerinde bu nevi işler yapıldığını hatırlıyorum. Fakat işin taammüm etmesi lâzımdır.

Zikredilecek daha iki isim vardır. Bunlardan birisi geçen yüz yılın sonuna doğru Paris'te Charité Hastanesinde yeni doğan çocuklara mahsus bir klinik açan Dr. Pierre Budin'dir. Dr. Budin zaman zaman sıhhatlerinin kontrol edilmesi için anneleri, çocuklarını kliniğe getirmelerine teşvik etmiştir. Bu hususta Dr. Budin şimdi İngilterede "Yavru Bakım Kliniği„ namı altında tanınan çocuk bakımı alanında bir rehber olmuştur. Tekmil doğum hastanelerinden gayri başka yerlerde de klinikler kurmuştur. Lâstik emziklerin şiddetle aleyhinde oluşumuza rağmen Yavru Bakım Kliniklerı çok rağbet bulmuştur.

Yavru Bakım Kliniğinde yapılan iş de bu nevidendir. 1944 senesi zarfında İngilterede ilk defa olarak bu kliniklere götürülen bir yaşından aşağı 531, 492 yeni doğmuş çocuk vardı. Bu rakam tekmil sağ doğanların takriben % 71 ini teşkil eder. Ancak hayatlarının bu en buhranlı anında tekmil yavrular kontrol altına alındığı taktirde biz memnun olacağız.

Görüyorsunuz ki bir memleketin sağlığının en kıymetli miyarı çocuk ölümünün nispetidir. Bu da hayatının ilk senesi zarfında doğan 1.000 yavru arasında ölenlerin miktarı demektir. Bu memlekette bu hususta vukua gelen ıslahat bir kararda olmuştur, fakat dünyanın en az ölüm nispetine malik olan Yeni Zelandadaki nispete varmak için daha çok gayret etmek lâzımdır.

İngilteredeki halk sıhhati alanında yapılmış büyük terakkilerden birisi 1936 senesindeki Halk Sıhhat Kanununun yürürlüğe konmuş olmasıdır. Sıhhat Bakanlığı loğusa ve emziren annelerle 5 yaşına kadar çocukların bakımından mes'ul tutulmuştur.

Bu isabetli kanunun neticesi ne olmuştur? Misal olarak 1944 senesini alalım ki o sene zarfında bir rapor neşredilmişti. O senede 1941 tane gebelik kliniği vardı. Bunlara devam eden annelerin sayısı 583882 yi bulmuştur. Bu kliniklerde yapılan iş preventif tedavinin belki en iyi misallerinden birisidir. Yine tekrar ediyorum "tedbir almak tedaviden daha iyidir.„ Anneler gebelik zamanında zaman zaman muayeneye tabi tutulur ve kendilerine perhiz ve sıhhatin diğer şekilleri hakkında öğüt verilir. Bu gebe kadınlara C vitaminini havi kondanse portakal suyu dolu şişelerle A ve D vitaminlerini havi kapsüller verilir. Dünyada mevcut yemişlerle denizdeki balıklardan tatmak isteyen dostlarıma İstanbul'a gitmelerini tavsiye ederim. Normal gebelik için muayyen bir gıda esaslı olduğundan bu memlekette şimdiki yiyecek kıtlığı esnasında gebe kadınlara fazla süt ve diğer yesikaya bağlı yiyecek verilir. Bizim memlekette anneler vitaminlerini şişeden alırlar. Bizler sizin kadar bahtlı değiliz. Siz vitaminleri doğrudan doğruya meyvalardan alıyorsunuz. Bu konuşmayı dinlediğiniz zaman, Boğaziçinin uzak kıyılarında kiraz ağaçları belki hâlâ beyaz bulutlara benzeyen çiçeklere bürünmüş olacaktır.

KADIN VE ZAFER

Pearl Buck'ın Amerika birliği ve Asya (American Ünity and Asia adlı kitabından

Harp, kadınla erkeğin ayrılmasında daima müessir bir rol oynamamışdır. Kadının evde iplik bükmiye başladığı ve şovalyelerin haçlı seferlerine çıkdığı günlerde mevcut olan bu ayrılık bilahere kadınların fabrikalarda çalıştırılması suretile de giderilememiştir. Her ne kadar harpte kadınların yapabileceği işler vucude getirilmiş ise de halkın kadın erkek diye guruplandırılması itiyadı önlenememiş ve harp devam ettiği müddetce bu zaruri ayrılığı giderecek hiç bir şey yapılamamışdır. Bu ayrılık Amerikada çok bariz şekilde müşahede edilmektedir. Geleceğin hazırlanmasında erkek kadar kadının da rolü olduğunu düşünerek kadınlar üzerinde duruyorum.

Amerikan kadınlarını ele alalım: Amerikan erkekleri dünyanın muhtelif yerlerindeki seferî kuvvetlere iştirak ettirilmiştir ve zayiatımız evvelki harplerden fazladır. Fakat kaybettiğimiz kadın mıkdarı diğer memleketlere nazaran daha azdır. İngiltere, Çin ve Avustralyada bombardımanı neticesinde kadın erkek çocuk hep birlikte ölmektedir. Memleketimiz halkı ise diğer memleketlere nazaran daha refah içinde olup bombaların tesirinden uzaktadır. Bunun harpten sonraki zaruri neticesi memleketimizde kadın mıktarının erkeğe nisbeten daha çok olmasıdır. Bu vaziyette Amerikan kadınlarını geleceğin açıklığı ile karşılaşdırmamız lâzımdır. Kadınlar için hakiki fedakârlık yalnız kocalarını askere göndermek, fabrikalarda çalışmak değil yarını yapmak için bu günden mücadele etmeleridir.

Yuvayı erkekle kadın birlikte kurarlar fakat yalnız kalınca da kadın çocuklarını yetiştirebilmelidir. Ben dul kadınlara değil, tahsil yapan ve henüz evlenmemiş genç kızlara hitap ediyorum. Harpten sonra bu kızların yalnız yaşamaları, ihtiyaçlarını kendileri temin etmeleri ve dolayısile başarmaları lâzım gelen işlerin mikdarının artması muhtemeldir.

Harp bitiminde bir çok İngiliz kadınları ölmüş olacak (Çünkü Amerika harp sahasından uzaktadır).

Şu noktayı hiç bir vakit hatırdan çıkarmamalıdır ki: insanlar hayatı anlamadıkları için ve hayata hazırlanmadıkları için bir çok fırsatlar kaçırılmıştır. Harb yeni bir dünya yaratır, ve harp bitiminde artık eski günler geri gelmiyecektir. İşte bizim bu yeni dünya için hazırlanmamız lâzımdır. Harp için evvelden yapılan hazırlıklar anide husule gelen sulh için yapılamaz. Harbin silaha, gemiye tayyareye ihtiyacı vardır; mücadelenin kesilmesi, ve istilâ gibi hallerde harbi zafere ulaştırır ve harp için yapılan hazırlıklar daha kolaydır. Sulh zaferine gelince bunun gerçekleşmesi çok zordur; silaha ihtiyaç yoktur, insanlara açık ve doğru düşünmeyi öğretmek lâzımdır ki bu da zamana bağlı olduğundan sulhte zafer hemen gerçekleşemez. Sulhte zaferi gerçekleştirmekte daha çok kadınların rolü olacaktır. Buna sebep onların erkeklere nisbeten miktarca çok olmaları değil, bazı işlerde erkeklere nazaran daha müstait olmalarıdır. Bunun için kızlarımızı harpten sonraki hadiseler için hazırlamamız lâzımdır.

Harp belki bu gençlerin evlenmelerini ve normal hayata sahip olmalarını imkânsız kılacaktır, harpten sonra bir çok kadınların evsiz, erkeksiz ve çocuksuz yaşamaları muhtemeldir. Kadın egoist ise, vazifesine ve memleketine karşı lakayit bir tavır takınıp, çıkan fırsatlara göz yumarsa; bu kadın sırf şahsi ihtiyacı için herhangi bir erkekle münasebette bulunmaktan çekinmiyecektir. Çocukken İncilin bir bahsi beynimi karışdırmıştı; kitapta bir kadının yedi erkekle münasebette bulunabileceği yazılı idi. Bunun manasını şimdi daha iyi anlıyorum. Harp sonunda erkeğin adedi azalacağına göre erkekle münasebette kadınlar arasında rekabet baş gösterecek bu da kadınların şahsi şeref ve iffetlerinin kaybı neticesini doğuracaktır. Bu günkü cemiyette karşılaşdığımız bazı hadiseler bizi üzmektedir. kadını gerek sevkitabii gerek ekonomik menfaat düşüncesile evlenmiye istekli oluşu bir hakikattir. 18 ile 30 yaş arası erkekler için çalışma zamanıdır ekseri kadınlar ise bu çağlarda evlenme peşindedirler, ancak bu işde mağlup oldukları zaman çalışmıya başlarlar. Belki bu kadınlar yanılıyorlar fakat ben onları ayıplamıyorsam da evlenmede yalnız iktisadi menfaat gayesi güden ve kendi şahsi emniyetini düşünen kadının yanıldığı kanaatindeyim.

Kadınların tahsil sisteminde değişiklik yapılmadıkça yanlız kadınlar için değil bütün cemiyet için fena neticeler husule gelecektir.

Kadınlar bir erkek için aralarında rekabet ederlerse, erkek mevki ve kuvvetile gururlanacak ve bunun neticesi olarak erkekle kadın arasında faşist bir rabıta teessüs edecek, erkeğin sözü dinlenip erkek hürmet görecektir. Kadınlığa erişmiş bir kimse için erkekle münasebette bulunmak zaruri ise de, kızlarımıza luzumlu bilgileri öğretmezsek harp bitiminde kadınlar arasındaki münasebetler milletleri gayri ahlâkiliğe doğru sürükliyecektir bunun için kızlarımıza harpten kaçınılamıyacağını güçlükleri kaaşılaşacaklarını, ve bu gibi hallerde şahsi menfaatlerin önde gelmesinin sosyal karışıklıklarla neticeleneceğini öğretmiye ve ferdiyetciliğin hüküm sürdüğü bir cemiyette hiç bir saadetin gerçekleşemiyeceği hakikatını anlatmıya çalışmalıyız.. Bu suretle erkekler kadınları kolaylıkla elde edemiyecekler, ve kadın için hayat daimi bir mücadele olacak ve kadının şerefini gideren hareket tarzları sona erecektir.

Poligaminin hüküm sürdüğü memleketlerdeki aile yuvalarında hiç bir saadet gerçekleşemez.

Netice, sulhte zaferin elde edilmesi kadına bağlıdır ve kadının şahsî menfaatlerine sıkı bağlı kalması bize bu zaferi kayıp ettirebilir.

Kadın bilgili ve fedakâr olmalıdır. Ve evlenmediği hallerde de faideli şekilde yaşamıya karar vermelidir. Ruhan ve bedenen kadın buna hazırsa beşeriyete büyük yardımlardı bulunabilir. Bu suretle evvelce evlerde kapanan kadınlar serbestliyecekler; cemiyette fenalıklar düzelecek ve iyi bir idare temin edilmiş olacaktır. Kadınların idarî işlerde rolü olacak; fen, tıp ve san'at sahasında çalışacaklardır. Kadının göstereceği fedakârlık kıymetini arttırır ben kadınla erkeğin müsaviliğini ispatta bir an bile fırsat kaçırmıyanlardan biriyim

Çinde kadınla erkeğin müsaviliği meselesi münakaşa edilmez, bu hususta sual sormak manâsız telakki edilir, orada kadınla erkek aynıdır.

Cemiyette muvazene tesisi için kadınla erkeğin birlikte çalışması lâzımdır. Çinde ise asırlardan beri bu muvazene mevcuttur. Amerikada ise millî hayat (m a s c u l i n e) prensiplere dayandığı için muvazene o kadar iyi tesis edilememiştir. Çinde kadınlara kıymet verip onlara bütün insanlarla eşit nazariyle bakarlar. Bir Amerikan erkeği ise kadının mahiyetini belirtmenin zayıflığa cesaret noksanlığına işaret olduğunu düşünür. Çin erkeklerinde ise bu gibi düşünceler yoktur ve kadınlara verilen önem Çin devletinin Japonlar ile çarpışmasındaki muvaffakiyetinde müessir bir rol oynamıştır. Onun için genç kızlarımıza harp bitiminde doğan fırsatlardan istifade etmesini öğretmeliyiz. Kadının evlenmesi iyi bir şeydir fakat evlilik müessesesi hayatî işlerin fevkinde ekonomik bir yardım olarak sayılmamalıdır.

Evlenemiyen kadınlar için yapılacak o kadar çok iyi işler vardır ki, bu bakımdan hiç kimse kadının işe yaramadığını iddia edemez.

Erkekler harbe gittiğinde kadınlardan ne şekilde istifade edilebilir?... Kadınların çalışabileceği sahalar vardır. bunlardanbiri yeyecek işlerinin idaresidir. Birde sulhün idamesi harbin giderilmesi yolunda gençlerin tahsil sistemini de plânlaştırma vazifesi öğretmenlik yapmak suretiyle harp bitiminde kadınlara ait bir görev olacaktır. Harp düşüncesi çocukların kafasında yer etmiştir ve harp tecrübelerinin hatıraları onlarda derin izler bırakmıştır. Tahsil sistemi düşüncelerde değişiklik yapmadıkça bu acı meyvalar aynı şekilde devam edecektir. İnsan değerinin izahı lâzımgelen her yerde kadın başta gelmelidir ve bunun için lüzumlu malûmat ve geniş görüşe sahip olmalıdır. Yarınki hayatımızda, harp ve sulh meselelerinin hallinde mühim esaslara nufuz etme kabiliyeti düşüncelerimizde yer almalıdır.

Hemşehrilerimiz arasında fark husule getirmek ve bu ayrılığı mekteplerimizde müttefiklerimizin çocuklarına kadar genişletmek birliğimiz ve harbın önlenmesi için sarfedilen gayretlerde tehlike teşkil eder. Bizim bütün beşeriyetle meşgul almamız lâzımdır.

Biz kadınlar çalışmalarımızı zaman ve düşüncelerimizi küçük hadiselerle tahdit edemeyiz. Dünya bizim çalışmalarımızın vereceği bir çok şeyler beklemektedir. Ve biz kadınlar yaşadığımız müddetçe dünya için ne yapabilirim diye düşünmeliyiz.

Harp bitimindeki hadiselerde kadın kafasının da rolü olmalıdır. Kadın kendi şahsî emniyetini ve şahsî hırsını unutmalıdır ve yeni dünyaya hazırlanmadıkça zaferin gerçekleşemiyeceğini düşünmelidir.

Yarının büyük işleri için yüksak düşünmek lâzımdır, ancak bu suretle kadın yarını yapabilecektir ve sulhte zafer gerçekleşebilecektir.

* * *

Yunanistan vatandaş harbi

amansız bir mücadeleye girişmiş olan Yunan halkını ikiye ayırdı. Çünkü, Kahire hükûmeti için takip edilen politika, kapitalist rejimin müdafaası ve kıralın memlekete getirilmesi idi. Oysa ki, asırlardanberi önce Osmanlı feodalizminin, sonra iktidara gelen ve İngiliz politikasına âlet olan monarşinin, kısa bir müddet devam eden cumhuriyetten sonra patlak veren Metaxas faşizminin şiddetli tazyiklerinden bılmış olan Yunan halkı hürriyete kavuşmak için böyle bir ölüm kalım mücadelesi sonunda faşist Metaxas'ın kuklası kıralı muhakkak ki, memlekete kabul etmek istemiyecekti. İngiltere dış işleri bakaniyle, Yunan hükûmet reisi arasında bir anlaşma gereğince, 1945 baharında İngiliz ordusu önce adalara, sonra da Yunanistana, artık teşkilâtlanmış Yunan millî mukavemet ordusuna yardım etmek üzere geldi. Almanlar mağlûp olduğu halde, İngiliz ordusu Yunanistanı terk etmedi. Daha o zamanlar başlıyan EDES kuvvetleriyle, EAM ve ELAS cılar arasındaki mücadelede Zervas kuvvetlerine yardım etti, memlekette başlıyan polis tedhişlerini destekledi. İngiliz ordusunun Yunanistandaki vazifesi, memlekette tazyik altında bir seçim yaptırmak, İngiliz politikasının istediği hükûmeti iktidar mevkiine getirmek, yine tazyik altında yapılacak bir plebesitle halkı kıralı memlekete davet etmege zorlamaktı. Yapılan meclis seçimlerinde halkın yüzde yirmisi ancak seçime iştirak edebildi, seçime fesat karıştırılması için İngiliz ordusu bütün imkânlara başvurdu. Halkın arzusile değil, İngilterenin arzusile seçilen meclis; istenilen hükûmeti kurdu. Bu hükûmet tabiî kıralın memlekete gelmesini kabul etti. Kıral gelince de, faşist temayüllerile halkın nefretini kazanmış Çaldaris'i kabineyi teşkile davet etti. İşte Mister Bevin Güvenlik Konseyinde "Yunanistanda İngiliz ordularının bulunuşu sulh için bir tehlikedir" ithamına karşı "İngiliz orduları Yunanistana, mahallî hükûmetin davetile gelmiştir ve orada bulunmaları sulh için bir tehlike teşkil edemez" cevabını verdiği zaman, gerçekte bu ordu Yunanistanda İngiliz İmparatorluğunun hayatî menfaatlerini müdafaa etmek ve Yunan halkını ezmek ve arzusu hilâfına rey vermek vazifesile bulunuyordu.

O halde, memleketini kendi kanile müdafaa eden, müşterek düşmanı kendi kuvvetile koğan Yunan halkının, tam memleketi kurtardığı bir zamanda, yeni bir İngiliz işgali altına düştüğünü, ve reaksiyoner ve faşist temayüllü bir hükûmetin vatanı yabancı bir devlete sattığını görünce, hürriyetini, istiklâlini, toprak bütünlüğünü muhafaza etmek, emperyalizm boyundruğundan kurtulmak için silâha sarılıp, dağlara çıkmasından, birincisinden daha çetin bir millî kurtuluş savaşına girişmesinden daha insanca, daha kahramanca ve daha asilâne bir hareket tasavvur edilebilir mi? Ayni siyasi sebepler altında, ayni neviden bir millî kurtuluş savaşına girişmiş olan Türk halkı, bu savaşı yapanların ne müthiş bir hürriyet ve istiklâl âşıkı olduklarını, bu mücadeleyi yaşamış her millet gibi ruhunun derinliklerinde duymaktadır. Hürriyet mücadelesini geçirmiş miletler misalini gözönünde tutarak, Yunan halkının bu savaştan mutlaka muzaffer çıkacağına bütün kuvetimizle inanıyoruz. Yunan millî mukavemet hareketinin ne türlü politika oyunlarına kurban edildiğini, hâdiselerin içinde yaşamış bir Yunan muharriri tarafından yazılan bir eserin tercümesinde, gelecek sayımızdan itibaren bu sayfalarda bütün teferrüatile okuyacaksınız.

Basıldığı yer : EMEK Basımevi

Gün
İlim, San'at, Politika

Hayattan Sahneler

Röportajı Yapan: AZİZ NESİN

TEŞKİLÂTSIZLIĞIN SONU: SEFALET!

86 senedir İstanbulun dört köşesine gazete yetiştiren adam Buğün aynı kaldırımlarda sürünüyor

On sene evveline kadar onu tanırdım. Şimdi tanınmıyacak haldedir. Yeni adile Ankara caddesi olan Babıaliden gelip geçenler onu kâh bir kaldırım üstünde, kâh bir dükkân eşiğinde oturturken görmüşlerdir. Ufak tefek, ve ayakları sakat, tam bir asırlık ihtiyardır. Sakalları, sevimli yüzünü çevirmiştir. Bir zamanlar,

— Basiret, Sadakat, yazıyor Vakit Sabah, İkdam! diye İstanbul'un dört köşesinde haykıran bu adamın sesi pek zor duyulacak kadar yavaş çıkmaktadır.

* * *

"— 1265 de Samsun'da doğdum. Daha memede iken, Sultan Mecit zamanında bizi İstanbul'a muhacır ettiler.,,

Sözlerini anlayabilmek için kulağımı Şömendöfer Kenan'a yaklaştırıyorum, o devam ediyor:

"— Bizi İstanbul,a sevkeden Kabataştaki Namık Paşa idi. On yaşımda gazete satmağa başladım. İki sene evveline kadar da satıyordum.,,

86 senedir gazete satan adam, konuşmaktan yorulmuştu, çayından bir yudum daha alıyor ve yavaş yavaş anlatmağa başlıyor:

«— Asker olduğum zaman beni Sinoba verdiler. Sinopta kale topçusu idim. O zaman bizim kaleye tahrirat müdürü olarak Baba Tahir gelmişti. 308 de teskere alıp İstanbula geldiğim zaman, Baba Tahiri de burada buldum. «Malûmat» gazetesini çıkarıyordu,,

İçini çekiyor, hatıraları onu muazzep etmiş gibidir.

"— En fazla Ahmet Cevdetin İkdamı Mihranın Sabahını da satardım. Vakit de çok satılırdı. O zaman daha, Basiret Çaylak, Sadakat, Malûmat vardı. Biz gazeteyi 30 paraya alır, 60 paraya satardık. Günde sekizyüz bin gazete sattığım olurdu.,,

Yorgun gözleri duvarlarda dolaşıyor,

"— Gazeteleri aldığım gibi doğru Fatih, Hafızpaşa, Sultan Selim, Balat, Eyüp, Eğri kapı, Topçular, Maltepe, oradan ver elini Davutpaşa.. Davutpaşada askerlere gazete verirdim. Beni çok severlerdi, karavanadan yemek yerdim. Ata bindirirlerdi. Öğleden sonra Top kapı, Samatya... Anlayacağın bir günde bütün İstanbulu dolaşırdım. Tirenle gider gazete satardım. Bakır köyünden geçerken, hayyyt diye bağırırdım. Sesimi duyanlar istasyondan gazete alırdı.,,

Hikâyesinin burasında, Şömendöfer Kenan'ın gözleri yaşardı, lafları boğazına düğümlendi. Çünkü o yine böyle bir gün tirende gazete satarken ayağı kayıp düşmüş ve bu yüzden de sakat kalmıştır. Gazete satmak için tirenle yarışan bu adama arkadaşları, Şömendöfer Kenan derlerdi. Otomobil hızıyle şehri dolaştığı için Kaptıkaçtı Kenan'da derler. Bugün o, Kötürüm Kenandır.

— Şimdi ne yapıyorsun?

Şömendöfer Kenan ağlıyor:

"— Sesim çıkmıyor, yürüyemiyorum. İki sene evvel arkadaşlar tekaüde sevk ettiler. Onbeş arkadaşım, aydan aya kırk elli kuruş veriyor.,,

Şömendöfer Kenan'ın dünya yüzünde kimsesi yoktur ve açlıkla, soğukla, hastalıkla baş başa kalmıştır. Şömendöfer Kenan'a biri akıl vermiş, Gazeteciler Cemiyetine göndermiş, o,

— Üç ay oldu, daha bir emir çıkmadı diyor.

İşte 86 sene İstanbulun dört köşesine gazete yetiştiren Şömendöfer Kenanın hikâyesi. Onun alın terile geçinen muharrirler, gazeteciler, patronlar bu hikâyeyi bilirlermi bilmem?

Bugün yarı çıplak yavrucukların, soğukta, yağmur ve karda sokak sokak dolaştıklarını, lokantalardan, vapurlardan kovulduklarını, ve beyefendileri (!) rahatsız etmemeleri için döğüldüklerini görüyoruz. Yarın binlerce Şömendöfer Kenan yetişecek. Onlarda bulabilirlerse on hayır seven arkadaşından alacakları ayda elli kuruşla geçinecekler ve çıkacak emri bekliyecekler.

Yarının Şömendöfer Kenanlarını kurtaracak olan yine kendileridir, ancak onları bir sendika bağrında toplayabilirse, açlıktan, sefaletten ve dilenmekten kurtulabilirler. Zavallı Şömendöfer Kenanlar ve bin kere zavallı bizler...

Köy ve köylü

5 den devam

mevcuttur. Aradaki bu fark yeni kurulan köylerle Hatay Vilâyetinin 641 köyünden ileri gelmektedir.

Yine 1935 istatistiğine göre köylerde yaşayan nüfus sayısı 12355376 dır. O tarihte Türkiyenin nüfusu 16157450 olduğuna göre % 79 unu köylerde oturan Halk teşkil etmektedir.

1940 İstatistiği Türkiye nüfusunu 17811853 göstermektedir. Bu 1554403 kişilik artışın köylere tesiri izah edilmemiş olmakla beraber Türkiyenin bugünkü nüfusunu ortalama 18 Milyon kabul eder ve 1935 deki köylü nisbetini de pek haklı olarak bugün için de isabetli bir nisbet olarak ele alırsak yalnız köylerde yaşayan halk aşağı yukarı 14 milyonu bulur. İsterseniz bu yekûna Türkiyede mevcut 444 kaza ve 916 nahiye halkının toprağa bağlı ve yarı köylü sayılabilecek nüfusunu da ilâve edebilir ve köylü yekûnunu kolaylıkla 15 Milyona çıkartabilirsiniz.

Film Tenkidi: UNUTULMAZ ŞARKI

İpek ve Melek sinemalarında gösterilen "Unutulmaz Şarkı" (A song to remember) adlı film Paul Muni, Merle Oberon ve Carnel Vilde tarafından oynanmıştır,Filmin rejisörü Charles Vidordur', ve eser baştan başa renklidir. Polonyalı değerli musikişinas Frederich Chopin'in hayatını anlatan filmin mevzuu şudur:

Eser gerek senaryosu, gerek rejisi, gerekse oynanışı ve sanatkârların seçimi bakımından, İkinci Cihan Harbinden önce Almanlar tarafından çevrilmiş ve Chopin'in hayatını tasvir eden filmden çok üstündür. Filmin musikisi Chopin'in eserlerinden yapılan çok güzel seçmelerle süslenmiştir. Filmde sanatkârın üç Polonaise'ini, "Gurbet" le beraber dört baladını, üç meşhur etüdünü, birçok valslerini, ilâh.. zevkle dinlemiş oluyoruz. Vakanın cereyanı, canlılığı hareketi, filmin devamınca dikkatimizi bir an için bile perdeden ayırmamıza imkân bırakmıyor. Renklerin tabiiliği, bizi yoracak çiy renklerin kullanılmamış olması, dekor zenginliği filmi eşsiz hale getirmiştir. Bu fevkalâdeliklere sanatkârların büyük muvaffakıyetini de ilâve edelim.

Prof. Joseph Elsner (Poul Muni) eserde, Chopin'den (Cornel Vilde) sonra gelmesi icab ederken, sanatkârın büyük kudreti, öğretmenin coşkun ihtilâlci ruhu, talebesinin sanatını bir anne şefkatile beslemekteki harikulâdeliği, onu derhal birinci plâna alıyor, hattâ denebilir ki, film Elsner'in etrafında dönüyor. Paul Muni'nin gayet rahat oynıyarak arasıra mübalâğaya düşmekle beraber, çoğu zaman müvazeneli olan safdilliği, samimî üzüntüleri, talebesinin menfaatine gösterdiği derin alâka, hattâ talebesinin ruhunda yaşıyan bir insan olmak arzusu, nihayet ihtilâlci ruhu, sanki Chopin'in "Gurbet" baladının kadansları gibi âhenkle birbirini takip ediyor. Talebesinin Paristeki ilk konserinde kazandığı muvaffakıyet için sevinç gözyaşları dökmekte; ruhunun bütün sevgisini yüzüne aksettirmekte, bu muvaffakiyetin kendisine düşen payı anlatmak üzere gözlerine verdiği belli şaşkınlık ifadesinde gerçekten Paul Muni emsalsizdi. Makiyajından, elbisesine tavırlarına, mimiklerine varıncıya kadar her şeyi filme uygundu. Bu hali bana Emile Zola filmindeki o fevkalâde sanatkârı aratmadı.

Cornel Vilde, Chopin'in yalnız ince ve hassas tarafını bize gösterebildi, ihtilâlci Chopin'i hiç tanımadığı muhakkak. Öğretmeni bir ihtilâlci olarak - aslında öyle olmadığı halde - ondan çok üstündü. Elsner'le her karşılaşmasında, Chopin'in ne kadar zayıf olduğunu görüp, üzülmemek imkânsızdı. Cornel Vilde de bütün bunlara üstün olan mühim bir kusur, sanatkâr Chopin'i bize iyi tanıtamayışı oldu. Muvaffak olmak için çok gayret sarfedişi ancak, bu genç sanatkârı ayakta tutabildi. Lâkin, büyük sanatkârların hayatlarını canlandıran filmlerde bu rolleri yapmanın ne kadar güç olduğunu teslim etmemek de haksızlık olur.

Merle Oberon bize yalnız sâkin, sevimli bir Georges Sand'ı gösterebildi. O peri masallarına yakışır aşkların ihtiraslı, kıskanç, aşkında son derece inhisarcı, egoist romancıyı filmde beyhude aradık. O da Cornel Vilde gibi çok burularak oynıyordu. Kabul etmek lâzımdır ki, Merle Oberon rolünde, yukarıda bahsettiğimiz Alman filminde Georges Sand rolünü oynıyan Sübil Schmidt kadar muvaffak olamamıştır. Bilhassa yüz ifadesindeki yeknesaklığı, Oberinun rejisörden de pek yardım görmediğini anlatıyordu.

Filmde Franz Lizst, Louis Pleyel, Konstansiya, A. de Musset, ilâh. gibi ikinci derecede roller almış sanatkârlar muvaffak olmuşlardır. Muhakkak ki, Chopin'in hayatına ait bu film, bugüne kadar gördüğümüz büyük sanatkârların hayatlarîne ait filmler arasında aktörlerinin muvaffakıyeti, musikinin zenginliği, rejisi, tabiî şekilde renklendirilmesi bakımından muvaffak olmuş bir ricik filmdir.

Ş. H.

SAAT BEŞTE ISTANBUL

Uzun ateşli bir hastalıktan sonra o gece
İlk defa beş saat uyudum
Galata rıhtımında bir otelde
Vucudum yeniden kuvvetini kazanıyordu
Acıktığım ve uyuyabildiğim için seviniyordum

Oda arkadaşım üç Gebzeli
Horultularla uyuyorlardı
Sokak lâmbasının ışığında yüzlerini seyrediyordum
İş adamıydılar yorgundular
Elbiselerinden kasketlerinden belliydi

Seni o sabah saat 5 te gördüm İstanbul
Halicin üstündeki evlerde
Tek tük ışıklar yanmıya başlıyordu
Motörler açılıyordu denize
Trenlerin hazırlandığını işidiyordum.

Rıhtımdan bir adam geçti
Adımlarının sesini duydum
Sonra biri bir kayığa atladı
Demir gürültüsü bir haşırtı denizin üstünde
Bütün bu sesler öyle güzeldi ki

Seni yeni bir günün sabahında gördüm
Çalışan İstanbul, talihsiz İstanbul. fakir İstanbul
Kalbim bütün iliğiyle sevmeğe hazır
Artık o sıkıntılı avare adam değildim
Yeniden aka ve sefalete dönüyordum

Necati CUMALI

SAHİBİ, BAS MUHARRİRI VE NEŞRİYATI FİİLEN İDARE EDEN: ESÂT ADİL MÜSTECABİ
İDAREHANE: CAĞALOĞLU, ÇUKURHAN — TELGRAF, MEKTUP VE HAVALE ADRESİ: POSTA KUTUSU: 519 — İSTANBUL
TENZİLATLI ABONE FİATLARI: YILLIK: 1000, ALTI AYLIK 500, ÜÇ AYLIK 250 KURUŞ.